

บทที่ 3

การศึกษาในระดับภาคและจังหวัด

การศึกษาในระดับภาคและจังหวัด จะเป็นการพิจารณาถึงบทบาทของจังหวัดนครพนม ในระดับภาค (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และในระดับจังหวัด จากความสัมพันธ์ที่มีกับจังหวัด โดยรอบ อันจะส่งผลกระทบต่อสภาพของชุมชนเทศบาลเมืองนครพนม ในระดับต่อไป

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 17 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์, ขอนแก่น, ชัยภูมิ, นครพนม, นครราชสีมา, บุรีรัมย์, มหาสารคาม, มุกดาหาร, ยโสธร, ร้อยเอ็ด, เลย, ศรีสะเกษ, สกลนคร, สุรินทร์, หนองคาย, อุตรดิตถ์, อุบลราชธานี

สภาพทางกายภาพ

1. ขนาดและที่ตั้ง

พิกัดภูมิศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งอยู่ระหว่างละติจูด $14^{\circ} 7'$ เหนือ (เขตเขาใหญ่ อ.ครบุรี นครราชสีมา) กับละติจูด $18^{\circ} 26'$ เหนือ (เขตบ้านสะงอ อ.บึงกาฬ หนองคาย) และ ลองจิจูด $100^{\circ} 54'$ ตะวันออก (ตามแนววันเขาของภูไท้อยู่ ส่วนหนึ่งของทิวเขาเพชรบูรณ์ 2 อ.นาแห้ว เลย) กับลองจิจูด $105^{\circ} 38'$ ตะวันออก (เขตบ้านห้วยลา อ.ศรีเมืองใหม่ อุบลราชธานี) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขนาดพื้นที่ 168,854.3 ตารางกิโลเมตร (105.5 ล้านไร่) หรือประมาณ 33.92 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ประเทศ พื้นที่ดังกล่าวมีขนาดพอ ๆ กับประเทศกัมพูชาทั้งประเทศ หรือใหญ่กว่าประเทศเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ บังกลาเทศ เยอรมันนีตะวันออกหรือปอร์ตุเกส ประเทศใดประเทศหนึ่ง¹ จังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุด ได้แก่จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ 20,494.00 ตารางกิโลเมตร จังหวัดนครพนมมีขนาดพื้นที่เป็น

---

¹ประเทือง จินตสกุล, ภูมิศาสตร์กายภาพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, (กรุงเทพมหานคร: ทวีการพิมพ์, 2528), หน้า 7.

ลำดับที่ 14 ของภาค คือมีพื้นที่ 5,512.668 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 1.07 ของประเทศ

จังหวัดนครพนมตั้งอยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 18° 15' เหนือกับละติจูดที่ 16° 45' เหนือ และลองจิจูดที่ 104°-105° ตะวันออก มีลักษณะเป็นแนวยาวเลียบตามฝั่งขวาของแม่น้ำโขงประมาณ 153 กิโลเมตร มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 735 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอลำเซกา จังหวัดหนองคาย
ทิศใต้	ติดต่อกับกิ่งอำเภอดงหลวง กิ่งอำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอกุสุมาลย์ อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร

2. การแบ่งเขตการปกครอง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 17 จังหวัด 199 อำเภอ กับ 37 กิ่งอำเภอ 2,021 ตำบล และ 22,870 หมู่บ้าน มีการปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเป็น เทศบาลเมือง 17 แห่ง เทศบาลตำบล 8 แห่ง สุขาภิบาล 213 แห่ง

จังหวัดนครพนม แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคเป็น 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ การปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง และสุขาภิบาล 8 แห่ง การปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเป็น 81 ตำบล 847 หมู่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.1 การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดนครพนม

อำเภอ	เขตการปกครอง		ตำบล		หมู่บ้าน		สุขาภิบาล	
	พื้นที่	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เมืองนครพนม	853.206	15.477	11	13.58	112	13.22	-	-
ท่าอุเทน	467.982	8.489	8	9.88	90	10.63	1	12.5
ศรีสงคราม	671.317	12.178	9	11.11	67	7.91	1	12.5
บ้านแพง	682.860	12.387	7	8.64	79	9.33	1	12.5
ปลาปาก	547.096	9.924	8	9.88	73	8.62	1	12.5
เรณูนคร	253.956	4.607	5	6.17	72	8.50	1	12.5
นาแก	661.086	11.992	14	17.28	143	16.88	1	12.5
ธาตุพนม	467.883	6.673	9	11.11	106	12.51	1	12.5
นาหว้า	288.447	5.232	5	6.17	52	6.14	1	12.5
กิ่ง อ. โพนสวรรค์	718.835	13.040	5	6.17	53	6.26	-	-
รวม	5,512.668	100.00	81	100.00	847	100.00	8	100.00

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดนครพนม

18° 00'
17° 30'
17° 00'

104° 00'
104° 30'

105° 00'
18° 00'
17° 30'
17° 00'
105° 00'

----- เขตประเทศ   - - - - - เขตจังหวัด   - - - - - เขตอำเภอ   ⊙ ที่ตั้งจังหวัด   ● ที่ตั้งอำเภอ   ○ ที่ตั้งกิ่งอำเภอ

- [ ] — ทางหลวงแผ่นดิน
- [ ] — ทางหลวงจังหวัด
- [ ] — ทางด่วนราชการอื่น
- ลักษณะผิวจราจร
- [ ] — ทางมาตรฐาน
- [ ] — ทางลูกรัง

ที่มา : กรมทางหลวงแผ่นดิน

การศึกษาเพื่อวางนโยบาย

การพัฒนาเทศบาลเมืองนครพนม

แผ่นที่
6

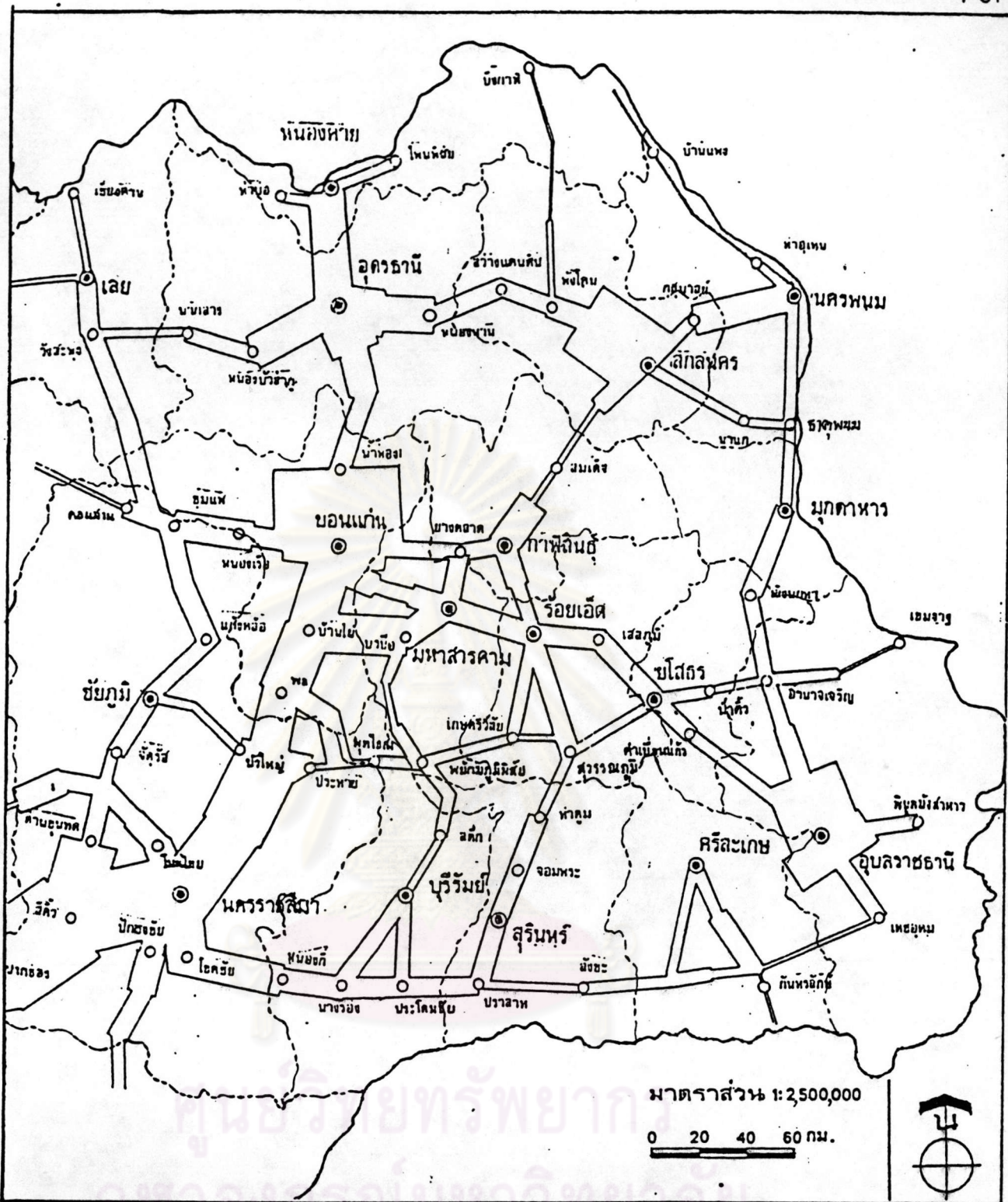
มาตราส่วน
5 0 5 กม.

แสดง

เส้นทางคมนาคม

จังหวัดนครพนม

การศึกษาเพื่อวางแผนนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองนครพนม

การศึกษาในระดับ :
ภาคและจังหวัด

แสดง : ปริมาณการจราจรบนทางหลวงแผ่นดินเฉลี่ยต่อวันปีพ.ศ. 2528 แผนที่ : 7

ลักษณะที่พบ :

—————	เขตประเวศ
-----	เขตจังหวัด
-----	เขตอำเภอ
-----	เขตตำบล
●	จังหวัด
●	อำเภอ
○	กิ่งอำเภอ

1 ม.ม. = 500 คนต่อวัน

ที่มา : กรมทางหลวง

ง. การท่องเที่ยว

ก. แหล่งท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบ่งความแตกต่างของลักษณะพื้นที่ และลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวได้เป็น 3 ประเภทคือ ประเภทประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม (HISTORIC ATTRACTION) ประเภทธรรมชาติ (NATURAL ATTRACTION) และประเภทศิลปวัฒนธรรม (CULTURAL ATTRACTION) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่เป็นศูนย์รวมศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมที่เก่าแก่ไว้มาก จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่มี แยกตามประเภทได้ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม มีจำนวน 72 แห่ง
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ มีจำนวน 46 แห่ง
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม มีจำนวน 11 แห่ง

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม มีแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภท และสามารถจะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากขึ้นได้ สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม ได้แก่

ประเภทโบราณสถานและศาสนสถาน

1. วัดพระธาตุพนม อําเภอลาดบัวหลวง จังหวัดนครพนม ระยะห่างจากจังหวัดนครพนม ไปตามทางหลวงหมายเลข 212 (นครพนม-อุบลราชธานี) ประมาณ 54 กิโลเมตร เป็นวัดคู่กับอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์แต่โบราณกาล นักโบราณคดีเชื่อว่า สร้างระหว่าง พ.ศ. 1200-1400 ในสมัยทวารวดี แต่ตามอรรถนิทานกล่าวว่า สร้างโดยพระเจ้าันทเสน แห่งอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์ และเจ้าผู้ครองแคว้นต่าง ๆ ต่อมาเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2518 พระธาตุพนมองค์เดิมสูง 43 เมตร ฉัตร 4 เมตร รวม 47 เมตร ฐานกว้างด้านละ 12.33 เมตร ได้หักโค่นลง ประชาชนชาวไทยทั่วประเทศได้ร่วมกันสละเงินทำการก่อสร้างใหม่ โดยรักษารูปทรงเหมือนเดิมทุกประการ ซึ่งการก่อสร้างเสร็จสิ้นในสมัยของ ฯพณฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระ

พระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ได้เสด็จพระราชดำเนินประกอบพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุชั้นบรรจุในองค์พระธาตุนม เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2522 นอกจากพระบรมสารีริกธาตุแล้ว ยังมีของมีค่ามากมายนับหมื่นชิ้น เฉพาะฉัตรทองคำบนยอดพระธาตุนม มีน้ำหนักถึง 110 กิโลกรัม เป็นเนื้อทองคำบริสุทธิ์ถึง 7 กิโลกรัม พระธาตุนมองค์ปัจจุบันมีฐานกว้างด้านละ 12.33 เมตร สูง 53.60 เมตร งานเฉลิมฉลองพระธาตุนม จัดขึ้นในระหว่างวันเพ็ญเดือน 3 ของทุกปี มีผู้เปรียบเทียบว่า พระธาตุนมเป็นเมือง "เมกกะ" ของพระพุทธศาสนา มีพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศหลั่งไหลมานมัสการตลอดทั้งปี

2. พระธาตุนคร ตำบลเรณูนคร จังหวัดนครพนม ระยะห่างจากจังหวัดนครพนมไปตามทางหลวงหมายเลข 212 ประมาณ 38 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2031 อีกประมาณ 7 กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ 43 กิโลเมตร เป็นที่สักการบูชาของชาวไทยทั่วไป ภายในวัดมีเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระพุทธรูปพระองค์แสน เป็นพระพุทธรูปที่ชาวเรณูนครเคารพเลื่อมใสมาก ถือได้ว่าเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองและมีความศักดิ์สิทธิ์มาก โดยเฉพาะในด้านการขอฝน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จังหวัดนครพนม

จากการจัดประเภททรัพยากรการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษาใน
จังหวัดนครพนม สามารถแสดงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ทำการศึกษาในจังหวัดนครพนมได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1

AR 16	วัดพระธาตุพนม	ARN 10	วัดพระธาตุท่าอุเทน
AR 17	วัดพระธาตุเรณูนคร	N 17	ฝั่งโขงที่นครพนม
AR 18	วัดโพธิ์ไชย	M5	หมู่บ้านเรณูนคร

ARN 10

N 17

AR 17

AR 18

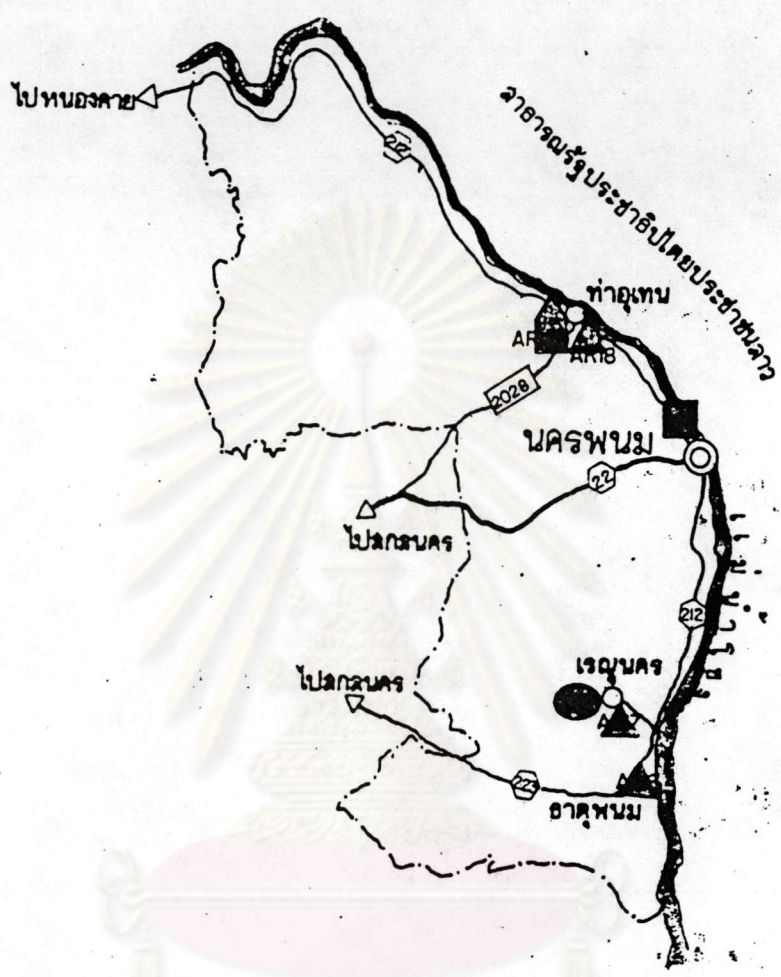

AR 16

M 5

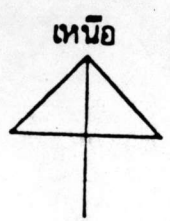

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 ภาควิชาการศึกษาศาสตร์

แผนที่ 8 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัด นครพนม

วัดพระธาตุพนม	วัดโพธิ์ไชย
วัดพระธาตุเรณูนคร	วัดพระธาตุท่าอุเทน
หมู่บ้านเรณูนคร	มิ่งโขงนครพนม

นอกจากจะมีปูชนียวัตถุต่าง ๆ แล้ว บริเวณภายในเมืองเรณูนคร รอบนอกวัดยังมีการทำสินค้าหัตถกรรมพื้นเมือง เช่น ผ้าหมักหมี่ ฯลฯ จำหน่ายอีกด้วย

3. วัดโพธิ์ไชย อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ระยะห่างจาก จังหวัดนครพนมไปตามทางหลวงหมายเลข 212 (นครพนม-หนองคาย) ประมาณ 27 กิโลเมตร เป็นวัดเก่าแก่และเป็นที่พักบวชของศาสนิก ภายใต้วัดมีวิหารยอดทำด้วยไม้แกะสลักลวดลายสวยงาม ตัวโบสถ์แกะสลักด้วยไม้ตามหลังคาและชายคาอย่างงดงาม หอสงฆ์เขียนลายทองมีลวดลายไม้แกะสลัก ลักษณะคล้ายโบสถ์แต่ย่อส่วนลงมาขนาดเล็ก ๆ เท่าศาลเทพารักษ์ ใต้เป็นที่ตั้งพระพุทธรูปในวันสงกรานต์ อีกทั้งยังมีพระธาตุที่บังแสงถึงสมัยที่สร้างพระธาตุพนมนี้มีอิทธิพล ทำให้พื้นที่ข้างเคียงนำมาทำการสร้างขึ้นบ้าง

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและศาสนสถานดังกล่าว มาแล้ว ยังมีโบราณสถานและศาสนสถานอื่นอีก เช่น พระติ้วและพระเทียม ณ วัดโอกาสศรีบัวบาน, พระธาตุนคร วัดมหาธาตุ, วัดเวินพระบาทภูกระแต ต.นาราชควาย ซึ่งอยู่ใน อ.เมือง จ.นครพนม, พระธาตุประสิทธิ์ อ.นาหว้า, พระธาตุมหาชัย อ.ปลาปาก, ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และวัดพระธาตุศรีคูณ อ.นาแก

ประเภทแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ศาสนสถานและธรรมชาติ

วัดพระธาตุท่าอุเทน ถนนชุมชน อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ระยะห่างจากจังหวัดนครพนมไปตามทางหลวงหมายเลข 212 (นครพนม-หนองคาย) ประมาณ 27 กิโลเมตร เป็นวัดซึ่งใช้ประกอบศาสนกิจของสงฆ์ มีองค์พระธาตุเก่าแก่อยู่ภายในวัด ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของผู้คนโดยทั่วไป องค์พระธาตุยังอยู่ในสภาพที่สวยงาม สถานที่ตั้งวัดอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง สามารถมองเห็นทิวทัศน์ฝั่งลาวได้ บริเวณภายในและรอบนอกวัดร่มรื่น

ประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ฝัังโขงนครพนม สถานที่ตั้งอยู่ในตัวจังหวัดนครพนม เป็นบริเวณที่ดินริมถนนเลียบชายฝัังโขงเป็นแนวยาวตลอด มีมีน้ำนิ่งได้ร่มไม้อันร่มรื่นและมีกำแพงกันดินและป้องกันคนตกริมฝััง แม้ที่จะแคบแต่มีแนวยาว ซึ่งเป็นจุดพักผ่อนที่ได้ประโยชน์และเหมาะสมสำหรับการ

พักผ่อนชมวิวยิมฝั่งโขง และทัศนียภาพของฝั่งลาว ในด้านบริการ ร้านค้าขายอาหารด้านริมฝั่งโขงบริเวณใกล้เคียง ก็มีปริมาณมากพอที่จะให้บริการได้อย่างพอเพียง พร้อมทั้งมีบริการห้องสุขาด้วย

ประเภทแหล่งหัตถกรรม

หมู่บ้านเรณูนคร ต.เรณูนคร อ.เรณูนคร จ.นครพนม ระยะห่างจากจังหวัดนครพนมไปตามทางหลวงหมายเลข 212 (นครพนม-อุบลราชธานี) ประมาณ 38 ก.ม. แล้วเลี้ยวเข้าไปตามทางหลวงหมายเลข 2031 อีกประมาณ 7 ก.ม. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของจังหวัดนครพนม คือเป็นแหล่งผลิตหัตถกรรมทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ ผ้าซิด ผ้าปักทำเสื้อ และที่ตัวเสื้อจะมีสัญลักษณ์พระธาตุเรณูนครและตัวหนังสือว่า "เรณูนคร" นอกจากนี้ยังมีลายปักเป็นรูปแคน รูปไหใส่สุ หรือดอกกุหลาบ เรณูนครซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น และยังมีศิลปะที่เป็นของชาวเรณูนครอีก 2 อย่างคือ การฟ้อนผู้ไท และการต้อนรับโดยการดื่มอุกกับหญิงชาวเรณูนคร ซึ่งสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้แล้ว จังหวัดนครพนมยังมีงานประเพณีที่จัดเฉพาะเทศกาลต่าง ๆ ที่น่าสนใจอีกหลายอย่าง เช่น งานนมัสการพระธาตุพนมในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี, งานแห่นางสงกรานต์ พร้อมประพาดเทพีสงกรานต์, งานแห่ต้นเทียนในวันเข้าพรรษา, งานประเพณีแข่งเรือ ไหลเรือไฟ และแห่ปราสาทผึ้งในวันออกพรรษา ซึ่งนับว่ายิ่งใหญ่มากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสนับสนุนและจัดไว้เป็นประเพณีที่น่าท่องเที่ยวเป็นประจำของทุก ๆ ปี เป็นต้น

ข. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีบทบาทเด่นเฉพาะที่ไม่เหมือนกัน สามารถจะสรุปลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะในจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

- จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทที่เด่นทางด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รองลงมาได้แก่แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์

- จังหวัดนครราชสีมา มีบทบาทเด่นทางด้านแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน รองลงมาได้แก่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- จังหวัดมหาสารคาม มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทบาทเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติด้วย
- จังหวัดเลย มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทบาทเด่นทางด้านธรรมชาติ รองลงมาได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- จังหวัดนครพนม มีบทบาทเด่นทางด้านแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานและโบราณวัตถุ รองลงมาได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- จังหวัดชัยภูมิ มีบทบาทเด่นทางด้านแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- จังหวัดสกลนคร มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทบาทเด่นทางด้านธรรมชาติ รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- จังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทบาทเด่นทางด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ รองลงมาได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ

นอกจากนี้จังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทบาทเด่นทางด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ อุตรดิตถ์ บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ จังหวัดอื่น ๆ ก็มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

ระบบชุมชน

จากการศึกษาของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เรื่อง "ระบบชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ได้จัดลำดับชุมชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ 4 ระดับ คือ

- ชุมชนระดับที่ 1 มี 4 ชุมชน ซึ่งมีประชากรสูง (ร้อยละ 14.6 ของประชากรชุมชนในภาคมีบทบาททางเศรษฐกิจ สังคม ที่มีความสำคัญระดับภาค) ชุมชนดังกล่าวได้แก่ เทศบาลเมืองนครราชสีมา เทศบาลเมืองขอนแก่น เทศบาลเมืองอุตรดิตถ์)
- ชุมชนลำดับที่ 2 มี 16 ชุมชน มีขนาดประชากรร้อยละ 18.9 ของประชากรในภาค และยังมีบทบาทการให้บริการทางด้านต่าง ๆ ในระดับสูง ชุมชนเหล่านี้ประกอบด้วย

ชุมชนระดับเทศบาลเมือง 12 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลเมืองนครพนม เทศบาลเมืองหนองคาย เทศบาลเมืองสกลนคร เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เทศบาลเมืองเลย เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เทศบาลเมืองยโสธร เทศบาลเมืองศรีสะเกษ เทศบาลเมืองสุรินทร์ เทศบาลเมืองชัยภูมิ เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ เทศบาลตำบล 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลชุมแพ และเทศบาลตำบลบ้านไผ่ สุขาภิบาล 2 แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลบ้านยุง และสุขาภิบาลปากช่อง

- ชุมชนลำดับที่ 3 มี 22 ชุมชน คิดเป็นประชากรร้อยละ 16.3 ของประชากรชุมชนในภาค เป็นชุมชนระดับเทศบาลตำบล 4 แห่ง และระดับสุขาภิบาล 18 แห่ง ส่วนมากจะเป็นชุมชนที่เป็นศูนย์กลางระดับรอง ซึ่งให้บริการแก่พื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ในอำเภอใกล้เคียงเป็นส่วนใหญ่

- ชุมชนลำดับที่ 4 มีทั้งหมด 165 ชุมชน คิดเป็นประชากรร้อยละ 50.2 ของประชากรชุมชนในภาค เป็นลักษณะของชุมชนโดยทั่วไปของภาค

การจัดกลุ่มและลำดับความสำคัญของชุมชนทั้ง 4 ระดับ จะเห็นว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องขนาดของประชากรและระดับของการให้บริการในชุมชนลำดับต่าง ๆ ชุมชนเมืองนครพนมเป็นชุมชนที่อยู่ในลำดับที่ 2 มีบทบาทเป็นศูนย์กลางของจังหวัดทั้งในด้านการบริหาร เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งชุมชนเมืองนครพนมอยู่ในเขตอิทธิพลเทศบาลเมืองอุดรธานี

เขตอิทธิพลเทศบาลเมืองอุดรธานี เขตนี้มีพื้นที่ประมาณ 48,000 ตารางกิโลเมตร มากเป็นอันดับสองของภาค คิดเป็นร้อยละ 28.6 ของพื้นที่ภาค แต่เป็นเขตที่มีความหนาแน่นของประชากรต่ำที่สุดคือ 77 คนต่อตารางกิโลเมตร ขนาดโดยเฉลี่ยของประชากรต่อหมู่บ้าน 354 คน ต่ำกว่าขนาดโดยเฉลี่ยของภาค ตำบลของเขตนี้มีจำนวนหมู่บ้านโดยเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ คือ 11 หมู่บ้าน และจำนวนตำบลในอำเภอโดยเฉลี่ยเพียง 7 ตำบล ขณะที่พื้นที่อำเภอโดยเฉลี่ยสูงถึง 738.26 ตารางกิโลเมตร เขตนี้จึงมีความหนาแน่นประชากรต่ำที่สุด

จังหวัดนครพนม มีชุมชนในระดับเทศบาลเมืองเพียงแห่งเดียว ได้แก่ เทศบาลเมืองนครพนม มีขนาดประชากรใน พ.ศ. 2527 รวม 32,831 คน และชุมชนในระดับสุขาภิบาลอีก 7 แห่งที่มีประชากรมากได้แก่ สุขาภิบาลธาตุพนม 16,652 คน และสุขาภิบาลนาหว้า

10,060 คน ส่วนสาขาวิชาที่เหลือนี้นับขนาดประชากรระหว่าง 4,122-6,818 คน รวมจำนวนประชากรในเขตสาขาวิชาทั้งจังหวัด 88,450 คน คิดเป็นร้อยละ 15.31 ของประชากรรวมทั้งจังหวัด

จากผลการศึกษาระบบชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพิจารณาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและโครงสร้างพื้นฐาน ได้จำแนกชุมชนของจังหวัดนครพนมออกเป็น 2 ระดับคือ

ชุมชนศูนย์กลางจังหวัด มีเพียงแห่งเดียวคือ เทศบาลเมืองนครพนม มีบทบาทเป็นชุมชนศูนย์กลางในระดับจังหวัด ทั้งในด้านการบริหาร เศรษฐกิจ บริการ ทางสังคมและการคมนาคมขนส่ง

ชุมชนศูนย์กลางอำเภอ ได้แก่ชุมชนสาขาวิชาที่เหลือ ชุมชนเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่โดยส่วนรวมคล้ายคลึงกันคือ เป็นศูนย์กลางการบริหาร เศรษฐกิจ และบริการทางสังคมในระดับอำเภอและท้องถิ่น

ชุมชนศูนย์กลางของอำเภอเหล่านี้จะพึ่งพิงบริการในระดับสูงที่เทศบาลเมืองนครพนมไม่สามารถจะตอบสนองความต้องการแก่พื้นที่โดยรอบได้ ก็จะไปพึ่งพาชุมชนซึ่งมีขีดความสามารถสูงกว่า คือ เทศบาลเมืองสกลนคร และเทศบาลเมืองอุดรธานี อันจะเป็นศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญของแอ่งสกลนครและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สภาพทางเศรษฐกิจ

1. โครงสร้างเศรษฐกิจระดับภาค

มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม

มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงสุด แต่ภาคกลางเป็นภาคที่มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยใน 5 ปีสูงสุด มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาขาที่มีมูลค่ามากที่สุดคือ สาขาการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 41.89 ของมูลค่าทั้งหมด รองลงมาได้แก่การค้าส่งและค้าปลีก คือร้อยละ 17.38 สาขาการบริการร้อยละ 10.06 และสาขาการอุตสาหกรรมร้อยละ 7.10 โครงสร้างทาง

เศรษฐกิจของภาคจึงเป็นสาขาการเกษตรอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ของภาค การผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การกสิกรรม คือการทำนาเป็นหลัก รองลงมาได้แก่พืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด ด้านปศุสัตว์ ได้แก่การเลี้ยงโค กระบือ สุกร การค้าส่ง และค้าปลีก ได้แก่การค้าสินค้าที่มาจากภาคเกษตรและอุตสาหกรรม เนื่องมาจากการที่มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกในการขนส่งสินค้า ภาคการบริการเป็นผลมาจากการค้า คือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โรงแรม ศูนย์การค้าและตลาด ในด้านอุตสาหกรรมและการก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรมจะเป็นประเภทอุตสาหกรรมการเกษตร เช่น โรงงานอัดมันสำปะหลัง โรงสีข้าว โรงงานน้ำตาลและโรงงานทอกระสอบ

จากตารางแสดงสัดส่วนของสาขาการผลิตของจังหวัดต่าง ๆ ในภาค ปี 2525 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับภาคแล้วจะเห็นได้ว่า จังหวัดนครราชสีมา มี G.P.P. สูงสุดคือ ร้อยละ 17.57 รองลงมาได้แก่จังหวัดอุดรธานี ร้อยละ 10.16 และจังหวัดขอนแก่น ร้อยละ 9.97 จังหวัดที่มี G.P.P. น้อยที่สุด ได้แก่จังหวัดยโสธร คือร้อยละ 2.45 ส่วนจังหวัดนครพนม มีการผลิตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่ 12 ของภาค

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.4 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคต่าง ๆ ปี 2520-2525 (ตามราคาคงที่ปี 2515)

(: ล้านบาท)

ปี	2520	2521	2522	2523	2524	2525	อัตราเพิ่ม เฉลี่ย 5 ปี	ปี 2525 เพิ่ม ขึ้นจากปีก่อน%
ภาคกลาง	16,991.5	17,532.7	19,287.0	20,191.7	23,837.8	24,089.4	7.19	1.06
ภาคตะวันออก	30,877.6	34,555.2	33,722.6	37,154.3	40,842.5	42,133.9	5.91	3.16
ภาคตะวันตก	23,795.9	25,547.2	23,888.1	25,131.2	27,253.3	29,690.4	2.09	8.94
ภาคเหนือ	32,125.0	37,769.8	38,735.5	39,740.7	43,270.7	43,927.1	6.32	1.52
ภาคใต้	25,536.0	29,261.3	30,755.5	30,309.7	31,721.9	32,721.9	4.59	3.11
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	32,908.0	37,205.0	40,385.7	43,902.7	44,653.0	45,599.7	6.41	2.12
ประเทศ	235,598.0	261,976.1	276,097.1	292,852.8	311,270.8	324,289.7	5.79	4.13

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.5 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2523-2525
(ตามราคางปี 2515)

(: ล้านบาท)

สาขาเศรษฐกิจ	ปี 2523		ปี 2525	
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ
เกษตรกรรม	19,300.1	44.10	19,101.8	41.89
เหมืองแร่	289.1	0.66	321.2	0.70
อุตสาหกรรม	3,338.8	7.60	3,239.3	7.10
ก่อสร้าง	2,389.0	5.44	2,261.0	4.96
การไฟฟ้าและการประปา	458.3	1.04	632.7	1.39
การคมนาคมและขนส่ง	2,184.0	4.97	2,924.0	6.41
การค้าส่งและค้าปลีก	8,010.5	18.25	7,926.6	17.38
การธนาคาร	758.0	1.73	1,034.0	2.27
ที่อยู่อาศัย	566.0	1.29	601.0	1.32
การบริหารราชการ	2,588.2	5.83	2,969.1	6.51
การบริการ	3,990.7	9.09	4,589.0	10.06
ผลิตภัณฑ์มวลรวมของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	43,902.7	100.0	45,599.7	100.0

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.7 การเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครพนม จำแนกตามสาขาการผลิต
พ.ศ.2521-2526 (ราคาคงที่ปี 2515)

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)			
	จำนวน	RELATIVE CHANGE	อัตราเฉลี่ยต่อปี	ABSOLUTE CHANGE
1. เกษตรกรรม	258.3	43.16	8.63	44.57
1.1 กสิกรรม	208.2	46.05	9.21	35.94
1.2 ปศุสัตว์	75.4	34.15	16.83	13.01
1.3 ประมง	6.1	27.98	5.60	1.05
1.4 ป่าไม้	-32.0	-91.43	-18.29	-5.52
2. อุตสาหกรรม	-15.4	-7.13	-1.43	-2.66
2.1 เหมืองแร่และ ย่อยหิน	14.8	250.85	50.17	2.55
2.2 อุตสาหกรรม	32.2	50.71	10.14	5.56
2.3 การก่อสร้าง	-70.2	-50.07	-10.01	-12.11
2.4 การไฟฟ้าและ ประปา	7.8	121.88	24.38	1.35
3. บริการ	336.2	57.95	11.59	58.02
3.1 การคมนาคม และขนส่ง	54.2	101.31	20.26	9.35
3.2 การค้าส่งและ ค้าปลีก	116.3	51.08	10.22	20.07
3.3 การธนาคาร ประกันภัยฯ	24.2	151.25	30.25	4.18
3.4 ที่อยู่อาศัย	3.0	11.72	2.34	0.52

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)			
	จำนวน	RELATIVE CHANGE	อัตราเฉลี่ยต่อปี	ABSOLUTE CHANGE
3.5 การบริหารราชการ และป้องกันประเทศ	58.2	59.57	11.91	10.04
3.6 การบริการ	80.7	50.53	10.11	13.93
2+3 นอกเกษตรกรรม	321.2	40.34	8.07	55.43
1+2+3 มวลรวมผลิตภัณฑ์จังหวัด	579.5	41.55	8.31	±100.00
รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล	517.0	27.53	5.51	-

ที่มา: กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. โครงสร้างเศรษฐกิจระดับจังหวัดก. มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดหรือผลผลิตของจังหวัดนครพนมมีมูลค่า 1,974.2 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2526 สูงกว่าปี พ.ศ. 2521 ซึ่งมีมูลค่า 1,394.7 ล้านบาท อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครพนมในช่วงปี พ.ศ.2521-2526 ถ้าคิดจากราคาคงที่แล้วจะเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 8.31 ต่อปี

ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครพนม มีเกษตรกรรมเป็นหลัก ทำรายได้สำคัญให้กับจังหวัด โดยมีมูลค่าการผลิต 856.8 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2526 หรือคิดเป็นร้อยละ 43.40 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ส่วนการผลิตสาขาอื่น ๆ ที่สำคัญของ

จังหวัดได้แก่การค้าส่งและค้าปลีก การบริการ การบริหารราชการ และการคมนาคมขนส่ง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.42, 12.19, 7.90 และ 5.45 ตามลำดับ

ตารางที่ 3.8 ผลผลิตภัณฑมวลรวมของจังหวัดนครพนม จำแนกตามสาขาการผลิต (ราคาคงที่ปี 2515)

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	ผลผลิตภัณฑมวลรวม			
	พ.ศ.2521	%	พ.ศ.2526	%
1. เกษตรกรรม	598.5	42.91	856.8	43.40
1.1 กสิกรรม	452.1	32.42	660.3	33.45
1.2 ปศุสัตว์	89.6	6.42	165.0	8.36
1.3 ประมง	21.8	1.56	27.9	1.41
1.4 ป่าปไม้	35.0	2.51	3.0	0.18
2. อุตสาหกรรม	216.0	15.48	200.6	10.15
2.1 เหมืองแร่และ ย่อยหิน	5.9	0.42	20.7	1.05
2.2 อุตสาหกรรม	63.5	4.55	95.7	4.85
2.3 การก่อสร้าง	140.2	10.05	70.0	3.54
2.4 การไฟฟ้าและ ประปา	6.4	0.46	14.2	0.71
3. บริการ	580.2	41.62	916.8	46.54
3.1 การคมนาคมและ ขนส่ง	53.5	3.84	107.7	5.45
3.2 การค้าส่งและ ค้าปลีก	227.7	16.33	344.0	17.42

ตารางที่ 3.8 (ต่อ)

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	ผลิตภัณฑ์มวลรวม			
	พ.ศ.2521	%	พ.ศ.2526	%
3.3 การธนาคาร ประกันภัยฯ	16.0	1.15	40.2	2.04
3.4 ที่อยู่อาศัย	25.6	1.84	28.6	1.54
3.5 การบริหารราชการ และป้องกันประเทศ	97.7	7.01	155.9	7.90
3.6 การบริการ	159.7	11.45	240.4	12.19
2+3 นอกเกษตรกรรม	796.2	57.1	1,117.4	56.69
1+2+3 มวลรวมผลิตภัณฑ์ จังหวัด	1,394.7	100.00	1,974.2	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล	1,878.0	-	2,395.0	-

ที่มา: กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ รวมจังหวัดมุกดาหารเข้าไว้ด้วย

ตารางที่ 3.9 ประมาณการผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครพนมปี 2530-2535 (ราคาคงที่ปี 2515)

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	2530	2531	2532	2533	2534	2535
เกษตรกรรม	638.2	620.2	600.9	581.2	561.0	540.4
- ปลูกข้าว	454.2	437.7	420.1	420.2	383.7	364.9
- ปลูกพืชไร่	156.9	157.3	157.7	158.2	158.6	159.0
- ประมง	16.9	15.9	14.8	13.6	12.5	11.3
- ป่าไม้	10.1	9.2	8.3	7.3	6.2	5.1
เหมืองแร่	24.3	25.8	27.6	30.4	32.1	33.5
อุตสาหกรรม	126.3	130.6	135.0	140.3	145.4	150.2
ก่อสร้าง	57.4	53.4	48.5	44.4	39.8	34.4
การไฟฟ้าและการประปา	23.9	25.5	27.0	28.6	30.2	31.8
การคมนาคมและขนส่ง	108.6	114.3	120.0	125.9	132.0	138.1
การค้าส่งและค้าปลีก	394.8	402.2	409.3	418.2	426.5	434.4
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	63.3	69.1	75.2	82.0	89.3	97.1
ที่อยู่อาศัย	36.4	35.3	34.1	32.9	31.7	30.4
การบริการราชการ	108.6	111.2	113.9	116.8	119.8	123.0
การบริการ	169.4	174.4	179.6	185.1	191.1	197.3
รวม	1,751.2	1,761.9	1,771.2	1,786.0	1,798.9	1,810.7

ที่มา : ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

: ฝ่ายวางแผนภาคและเมือง กองวางแผนภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.10 ประมาณการผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครพนมแยกสัดส่วนการผลิตปี 2530-2535
(ราคาคงที่ปี 2515)

สาขาการผลิต	2530	2531	2532	2533	2534	2535
เกษตรกรรม	36.45	35.20	33.93	32.54	31.19	29.84
- กสิกรรม	25.94	24.84	23.72	22.51	21.33	20.15
- ปศุสัตว์	8.96	8.93	8.91	8.86	8.82	8.78
- ประมง	0.97	0.90	0.84	0.76	0.69	0.63
- ป่าไม้	0.58	0.52	0.47	0.41	0.35	0.28
เหมืองแร่	1.39	1.46	1.56	1.70	1.79	1.85
อุตสาหกรรม	7.21	7.41	7.62	7.86	8.08	8.30
ก่อสร้าง	3.28	3.03	2.74	2.49	2.21	1.90
การไฟฟ้าและการประปา	1.36	1.45	1.53	1.60	1.68	1.76
การคมนาคมและขนส่ง	6.20	6.49	6.78	7.05	7.34	7.63
การค้าส่งและค้าปลีก	22.55	22.83	23.11	23.42	23.71	23.99
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	3.61	3.92	4.25	4.59	4.96	5.36
ที่อยู่อาศัย	2.08	2.00	1.93	1.84	1.76	1.68
การบริหารราชการ	6.20	6.31	6.43	6.54	6.66	6.80
การบริการ	9.68	9.90	10.14	10.37	10.61	10.90
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

: ฝ่ายวางแผนภาคและเมือง กองวางแผนภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.11 อัตราเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครพนมปี 2530-2535 (ราคาคงที่ปี 2515)

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	2530	2531	2532	2533	2534	2535	อัตราเพิ่ม เฉลี่ยของ ทั้งหมด	อัตราเพิ่ม เฉลี่ยของ 2530-2535
เกษตรกรรม	-3.49	-2.83	-3.10	-3.28	-3.47	-3.68	-3.31	-3.27
- กลีกรวม	-5.21	-3.64	-4.02	-4.23	-4.58	-4.91	-4.44	-4.29
- ปศุสัตว์	1.59	0.25	0.26	0.26	0.27	0.28	0.48	0.26
- ประมง	-7.41	-6.04	-7.05	-7.77	-8.52	-9.29	-7.68	-7.73
- ป่าไม้	8.61	-8.75	-10.17	-12.12	-14.30	-17.58	-9.05	-12.59
เหมืองแร่	5.22	6.03	7.11	10.16	5.66	4.24	6.40	6.64
อุตสาหกรรม	7.94	3.44	3.31	3.99	3.59	3.34	4.27	3.53
ก่อสร้าง	-15.26	-6.85	-9.21	-8.41	-10.46	-13.50	-10.62	-9.69
การไฟฟ้าและ การประปา	7.62	6.62	6.12	5.86	5.61	5.38	6.20	5.92
การคมนาคมและ ขนส่ง	7.01	5.23	5.02	4.92	4.78	4.63	5.27	4.92
การค้าส่งและ ค้าปลีก	4.26	1.88	1.77	2.17	1.97	1.85	2.32	1.93
การธนาคาร ประ กันภัยและ	10.22	9.15	8.91	8.99	8.90	8.74	9.15	8.94
อสังหาริมทรัพย์	-2.68	-3.05	-3.30	-3.48	-3.75	-4.09	-3.39	-3.54
ที่อยู่อาศัย	-1.75	2.40	2.46	2.53	2.60	2.68	1.82	2.53

ตารางที่ 3.11 (ต่อ)

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	2530	2531	2532	2533	2534	2535	อัตราเพิ่ม เฉลี่ยของ ทั้งหมด	อัตราเพิ่ม เฉลี่ยของ 2530-2535
การบริหารราชการ	4.92	2.91	2.99	3.10	3.19	3.28	3.40	3.09
การบริการ	0.74	0.61	0.53	0.83	0.72	0.66	0.68	0.67

ที่มา : ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

: ฝ่ายวางแผนภาคและเมือง กองวางแผนภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ในช่วงปี
2521-2526 พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของแต่ละสาขาการผลิต (RELATIVE CHANGE)
ปรากฏว่าสาขาบริการเปลี่ยนมาเป็น สาขาการผลิตหลักของจังหวัด (ร้อยละ 57.95) และ
การธนาคาร ประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ ก็เป็นส่วนที่เปลี่ยนแปลงมากของสาขาบริการคือร้อยละ
151.25 ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่มากที่สุดคือ เหมืองแร่และย่อยหิน (ร้อยละ 250.85 แสดงให้
เห็นว่าเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของจังหวัดค่อนข้างดี การเปลี่ยนแปลงโดยส่วนรวม (ABSOLUTE
CHANGE) การกลีกรรรมก็เป็นสาขาที่มีการเพิ่มขึ้นของมูลค่าผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ ร้อยละ 35.93
รองลงมาได้แก่สาขาการค้าส่งและค้าปลีก (ร้อยละ 20.07) สาขาบริการ (ร้อยละ 13.93)
สาขาอุตสาหกรรม (ร้อยละ 13.01) บางสาขาที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง ได้แก่การก่อสร้าง
(ร้อยละ-12.11) การป่าไม้ (ร้อยละ -5.52)

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของทั้งจังหวัดเพิ่มขึ้น 579.5 ล้านบาท (ร้อยละ 41.55)
รายได้ต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้น 517.0 บาท หรือเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 27.53 บาท

ข. การขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม

การขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในแต่ละสาขา ตั้งแต่ปี 2521-2526 (ตารางที่ 3.7) สรุปได้ว่าสาขาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากทุกปี สาขาที่ให้มูลค่าผลผลิตสูงสุดได้แก่ สาขาการบริการ รองลงมาได้แก่การค้าส่งและค้าปลีก การบริการและการปศุสัตว์ตามลำดับ ส่วนสาขาอื่น ๆ ก็มีแนวโน้มที่จะสูงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

สาขาการผลิตที่สำคัญและอาจจัดเป็นปัจจัยนำทางเศรษฐกิจของจังหวัดได้แก่ การบริการ การค้าส่งและค้าปลีก การบริการและการปศุสัตว์ ตามลำดับ สำหรับการประมาณการผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนครพนมในอนาคตนั้น จะประมาณการดังรายละเอียดตารางที่ 3.11

ค. สาขาการผลิต

1) เกษตรกรรม

จังหวัดนครพนมมีรายได้จากการเกษตรเป็นลำดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 4.17 ของรายได้จากการเกษตรของภาค สัดส่วนรายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น คือจากร้อยละ 42.91 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี 2521 เป็นร้อยละ 43.40 ในปี 2526 และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงขึ้น คิดเฉลี่ยร้อยละ 8.63 ต่อปี

ก) การบริการ

การบริการเป็นสาขาการผลิตที่มีรายได้สูงสุด มีสัดส่วนการผลิตถึงร้อยละ 33.45 ในปี 2526 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.27 ต่อปี จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดที่มีผลผลิตในการปลูกข้าวเป็นอันดับที่ 15 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากสถิติการเกษตรตั้งแต่ปี 2527-2530 พื้นที่ปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 64.54 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด รองลงมาได้แก่ มันสำปะหลัง, ฝ้าย, ปอ, ถั่วลิสง ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรปี 2528 มีพื้นที่ปลูกข้าวรวมกันทั้งหมด 874,285 ไร่ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง 133,335 ไร่ ปลูกปอแก้ว 2,163 ไร่, ฝ้าย 786 ไร่, ถั่วลิสง 5,661 ไร่ และถั่วเขียว 1,564 ไร่

จังหวัดนครพนมมีผลผลิตข้าวเป็นลำดับที่ 15 ของภาค แต่ผลผลิตต่อไร่ไม่แน่นอนคือผลผลิตข้าวในปี 2527-2530 เป็น 172,190,213 และ 216 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ อำเภอนาแกเป็นอำเภอที่มีผลผลิตข้าวมากที่สุดของจังหวัด รวมทั้งมีพื้นที่เก็บเกี่ยวมากที่สุด (ข้อมูลจากเกษตรจังหวัดนครพนม)

การปลูกพืชไร่ที่สำคัญชนิดอื่น มีแนวโน้มการใช้พื้นที่น้อยลงในบางประเภท (จากตารางที่ 3.12) เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของจังหวัดนครพนม รวมทั้งสิ้นประมาณ 1,321,375 ไร่ในปี 2529 ซึ่งน้อยกว่าปี 2528 พืชที่มีพื้นที่การเพาะปลูกลดลงทุกปี ได้แก่ มันสำปะหลัง, ถั่วลิสง, ถั่วเขียว ส่วนมันสำปะหลังมีพื้นที่เพาะปลูกลดลงตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา

การปลูกข้าวมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด พื้นที่ถือครองการทํานามีประมาณ 1,076,900 ไร่พื้นที่ประมาณร้อยละ 90 อยู่นอกเขตชลประทาน อาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูก ซึ่งมักจะประสบปัญหาฝนทิ้งช่วง ดังนั้นพื้นที่การทํานารวมโดยปกติจึงสามารถทํานาได้เพียงร้อยละ 70 ของพื้นที่ถือครองการทํานาเท่านั้น ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นการผลิตข้าวเหนียวเพื่อการบริโภค ในฤดูแล้งจะเป็นการปลูกข้าวนาปรัง ซึ่งเป็นข้าวเจ้า ปลูกเพื่อขาย สำหรับการเพาะปลูกข้าวนาปีในฤดูการผลิต 2528-2529 ปลูกได้ 852,870 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.19 ของพื้นที่ถือครองการทํานา สัดส่วนข้าวเจ้าต่อข้าวเหนียวประมาณร้อยละ 10 และร้อยละ 90 ผลผลิตรวมประมาณ 174,838 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 213 กิโลกรัมต่อไร่

มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญเป็นลำดับที่สอง รองมาจากข้าว พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในปี 2529 มีประมาณ 83,948 ไร่ ปริมาณผลผลิตในปี 2528-2529 มีรวม 156,143 ตัน ลดลงจากในปี 2527-2528 ซึ่งมี 291,840 ตัน คิดเป็นอัตราส่วนที่ลดลงร้อยละ 46.50

ตารางที่ 3.12 สภาพการปลูกพืชที่สำคัญในจังหวัดนครพนม ปี 2527-2530

พื้นที่ปลูก

พื้นที่: ไร่

ชนิดพืช	2527	2528	2529	2530
ข้าวนาปรัง	17,205	8,088	7,133	4,207
ข้าวนาปี	778,199	874,285	852,870	911,552
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	-	-	-	-
มันสำปะหลัง	106,978	133,355	83,948	100,498
ถั่วเขียว	-	1,564	1,577	-
ถั่วลิสง	2,581	5,661	3,860	3,208
ฝ้าย	2,775	786	-	-
ปอแก้ว	2,262	2,163	2,741	4,984
ปริมาณผลผลิต				ผลผลิต: ตัน
ข้าวนาปรัง	5,523	3,177	2,789	1,599
ข้าวนาปี	127,625	162,617	174,838	191,426
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	-	-	-	-
มันสำปะหลัง	203,579	291,840	156,143	181,702
ถั่วเขียว	-	116	140	-
ถั่วลิสง	364	906	702	509
ฝ้าย	508	73	-	-
ปอแก้ว	346	298	430	826

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ข) ปศุสัตว์

ชนิดและจำนวนปศุสัตว์ที่เลี้ยงในจังหวัดนครพนม ยังมีไม่มาก และก็มีบางส่วนได้พัฒนาเป็นการเลี้ยงในฟาร์มที่ทันสมัย แต่ส่วนใหญ่ยังคงเลี้ยงเป็นลักษณะครอบครัวอยู่ จังหวัดนครพนม มีกระบือ 147,982 ตัว โค 61,625 ตัว สุกร 21,220 ตัว ไก่ 592,607 ตัว (ดังแสดงตารางที่ 3.13) มีการป้องกันและกำจัดโรคของโคและกระบือในอำเภอนาแก เป็นโคจำนวน 9,582 ตัว และกระบือ จำนวน 15,328 ตัว เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครพนม ยังคงมีปัญหากการขาดแคลนสัตว์ใช้งานดังเช่น เกษตรกรในพื้นที่อำเภอธาตุพนม จ้าง วัว-ควาย เพื่อใช้งานในการเกษตรมากกว่าอำเภออื่น ๆ และอัตราค่าเช่าสัตว์ใช้งานที่อำเภอเรณูนคร สูงถึง 1,100 บาทต่อปี จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ปี 2527 เกษตรกรเลี้ยงโคและกระบือเพื่อการค้ามากที่สุดคือ เกษตรกรในพื้นที่อำเภอธาตุพนม สำหรับสุกรที่มีการเลี้ยงเพื่อการค้ามากที่สุดที่อำเภอเมือง ส่วนอัตราการตายของไก่พื้นเมือง ปรากฏว่าในอำเภอเมืองธาตุพนม และปลาปาก มีหมู่บ้านที่มีอัตราการตายของไก่พื้นเมืองค่อนข้างสูงและสภาพเช่นนี้เกิดขึ้นเกือบทุกปี

ตารางที่ 3.13 จำนวนกระบือ, โค, สุกร, เป็ด, ไก่, ห่าน, สุนัข ของจังหวัดนครพนม พ.ศ.2530

อำเภอ	กระบือ	โค	สุกร	เป็ด	ไก่	สุนัข	ห่าน
เมือง	23,500	6,751	3,046	25,301	86,281	8,214	270
เรณูนคร	11,944	4,364	1,708	24,416	57,833	5,364	126
นาแก	22,179	14,515	3,216	49,002	118,832	8,567	563
ศรีสงคราม	21,383	10,976	974	26,136	50,848	4,410	116
ปลาปาก	12,972	4,348	1,869	24,235	46,041	396	833
ธาตุพนม	13,811	6,249	3,549	29,107	82,521	8,320	170
ท่าอุเทน	16,071	4,412	1,897	22,755	47,476	4,736	181

ตารางที่ 3.13 (ต่อ)

อำเภอ	กระบือ	โค	สุกร	เป็ด	ไก่	สุนัข	ห่าน
บ้านแพง	14,863	3,185	1,613	25,930	45,270	3,803	185
นาหว้า	11,259	6,195	3,348	45,933	57,505	347	126
รวม	147,982	61,625	21,220	272,815	592,607	44,157	2,570

ที่มา : ปศุสัตว์จังหวัดนครพนม

ค) การประมง

จังหวัดนครพนม มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน แต่ส่วนใหญ่เป็นการทำประมงจับปลากันมากในแม่น้ำโขง แม่น้ำสงคราม ลำน้ำก่ำ ลำน้ำยาม ลำน้ำอูน ลำน้ำเมมา และลำน้ำห้วย ส่วนมากจะจับในฤดูฝน หน้าน้ำหลาก สำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นการเพาะเลี้ยงในบ่อและในนาข้าว จากการรวบรวมข้อมูล กรมประมงปี 2527 เกษตรกรจังหวัดนครพนมเลี้ยงปลาในบ่อมีจำนวน 369 รายและเลี้ยงในนา จำนวน 69 ราย คิดเป็นมูลค่าทั้งหมด 2,445,280 บาท ซึ่งเกษตรกรในอำเภอธาตุพนมเลี้ยงปลาในบ่อมากกว่าเกษตรกรอำเภออื่น ๆ ส่วนสถิติในปี พ.ศ. 2528 สำนักงานประมงจังหวัดนครพนมรายงาน ว่า เกษตรกรที่เลี้ยงปลาในบ่อมีจำนวน 578 ราย รวม 681 บ่อ เป็นพื้นที่ 501 ไร่ เกษตรกรที่เลี้ยงปลาในนามีจำนวน 94 ราย รวม 98 แปลง เป็นพื้นที่ 398 ไร่

ตารางที่ 3.14 ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ตามแม่น้ำและลำน้ำต่าง ๆ

ปี พ.ศ.	จำนวน (ตัน)
2523	1,601.927
2524	1,792.192
2525	2,653.468
2526	1,961.960
2527	2,018.676

ที่มา: ประมงจังหวัดนครพนม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.15 จำนวนมูลค่า ผลผลิต และคร้วเรือนของเกษตรกรที่เลี้ยงปลาในแต่ละอำเภอของจังหวัดนครพนม ปี พ.ศ. 2527

อำเภอ	การเลี้ยงปลาในบ่อ			การเลี้ยงปลาในนา			มูลค่ารวมทั้งหมด (1,000 บาท)
	จำนวนคร้วเรือน	ปริมาณ (ตัน)	(1,000 บาท)	จำนวนคร้วเรือน	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (1,000 บาท)	
เมือง	72	19.18	615.96	1	1.82	56.14	672.10
เรณูนคร	55	5.14	122.87	10	4.71	129.61	252.48
ธาตุพนม	108	15.61	411.33	40	8.71	229.89	641.22
นาหว้า	30	1.42	45.74	1	.07	2.35	48.09
นาแก	36	2.85	63.41	15	5.85	134.24	197.65
ท่าอุเทน	30	16.81	498.91	1	.21	6.29	505.20
ศรีสงคราม	27	1.24	38.63	1	.14	4.97	43.60
บ้านแพง	2	.67	16.75	-	-	-	16.75
ปลาปาก	9	2.28	68.13	-	-	-	68.13
รวม	369	65.20	1,881.73	69	21.51	563.50	2,445.22

ที่มา: ประมงจังหวัดนครพนม

ตารางที่ 3.16 แสดงจำนวนโรงงาน แยกตามหมวดโรงงาน ของจังหวัดนครพนม

หมวดกิจการอุตสาหกรรม	จำนวน โรงงาน	เงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน คนงาน	หมายเหตุ
<u>อุตสาหกรรมจากผลิตภัณฑ์เกษตร</u>				
1. โรงสีข้าว	1007	99.959	1,153	
2. โรงงานทำมันเส้น, มันเม็ค	17	1.201	125	
3. โรงงานทำเบาะที่นอนจากฝ้าย, นุ่น	1	0.351	20	
<u>อุตสาหกรรมจากอาหารเครื่องคั้น</u>				
1. โรงงานทำน้ำแข็ง, น้ำคั้น	4	12.290	15	
2. โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว	2	0.380	11	
3. โรงงานทำหมุยอ, แหนม	1	0.018	14	
4. โรงงานห้องเย็นเก็บพลาสติก	2	1.230	10	
5. โรงงานทำขนมปัง	5	1.724	23	
<u>อุตสาหกรรมจากไม้</u>				
1. โรงงานทำเครื่องเรือน	9	1.109	53	
2. โรงงานทำประติมากรรมไม้ เพื่อก่อสร้าง (ทำวงกบประตู หน้าต่าง)	5	1.767	24	
<u>อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง</u>				
1. โรงงานทำอิฐ	11	1.023	119	
2. โรงงานตัดทราย, คุกกวดทราย	11	3.227	64	
3. โรงงานทำผลิตภัณฑ์จากซีเมนต์	12	3.19	50	
4. โรงงานทำปูนขาว	1	.30	6	

ตารางที่ 3.16 (ต่อ)

หมวดกิจการอุตสาหกรรม	จำนวน โรงงาน	เงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน คนงาน	หมายเหตุ
<u>อุตสาหกรรมโลหะ</u>				
1. โรงงานทำประตุน้ำต่างเหล็ก	10	1.023	33	
2. โรงงานทำหม้ออลูมิเนียม	1	0.035	4	
3. โรงงานทำอุปกรณ์การเกษตร	1	0.480	6	
<u>อุตสาหกรรมบริการ</u>				
1. ประยางรถยนต์ ซ่อมหม้อน้ำ ท่อไอเสีย	12	0.554	37	
2. ซ่อมตู้เย็น แอร์	3	0.280	7	
3. ซ่อมเครื่องยนต์ รถยนต์ รถจักรยานยนต์	48	15.586	130	
รวม	1,163	145.732	1,904	

ที่มา : อุตสาหกรรมจังหวัดนครพนม

2) อุตสาหกรรม

มูลค่าผลิตภัณฑ์จากการอุตสาหกรรมของจังหวัดนครพนมเป็นอันดับ 8 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี 2525 ซึ่งจังหวัดนครราชสีมาและขอนแก่น เป็นอันดับที่ 1,2 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เฉลี่ยเพิ่มร้อยละ 6.60 ต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับ การเพิ่มของสาขาการผลิตอื่นแล้ว จัดอยู่ในระดับปานกลาง (ภาคผนวก 1,2)

จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมีทั้งสิ้น ประมาณ 1,163 โรง (สถิติปี 2529) เป็นโรงสีข้าวจำนวน 1,007 โรงคิดเป็นร้อยละ 86.59 ของโรงงานทั้งหมด แยกเป็นโรงสีขนาดใหญ่และขนาดกลาง 9 โรง นอกนั้นเป็นโรงสีขนาดเล็กตามหมู่บ้าน รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมบริการจำนวน 63 โรง, อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างจำนวน 35 โรง, อุตสาหกรรมจากอาหาร-เครื่องคั้น และอุตสาหกรรมจากไม้ มีจำนวนเท่ากันคืออย่างละ 14 โรง และสุดท้าย อุตสาหกรรมโลหะจำนวน 12 โรง (ตารางที่ 3.16)

โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดนครพนม เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ซึ่งมีอยู่มากในพื้นที่ของอำเภอเมืองนครพนม เช่น โรงสีข้าว, โรงเลื่อยจักร, โรงงานผลิตประกอบอาหารจากแป้ง โรงงานประดิษฐ์ไม้และอื่น ๆ สำหรับในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ก็มีโรงงานอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก สำหรับโรงสีข้าวขนาดเล็กมีอยู่เกือบทุกหมู่บ้านภายในพื้นที่ของจังหวัด โรงงานต่าง ๆ เหล่านี้จะใช้วัตถุดิบในการผลิตได้จากผลิตผลของวัตถุดิบในจังหวัดนครพนม

อัตราการเพิ่มของจำนวนโรงงานในปี 2529 ทั้งจังหวัดมีโรงงานที่จดทะเบียนรวม 1,163 โรงงาน ปี 2528 มีโรงงานจดทะเบียนรวม 1,174 โรง โดยจะมีโรงงานที่เลิกกิจการจำนวน 39 โรง โรงงานที่เลิกกิจการมากที่สุดคือโรงงานทำมันเส้น, มันเม็ดจำนวน 13 โรงและโรงซ่อมเครื่องยนต์ จำนวน 7 โรง ส่วนโรงงานที่ขอตั้งเพิ่มขึ้นจำนวน 28 โรง เป็นโรงสีข้าวจำนวน 27 โรงและโรงงานตัดทราย, กูดกวาดทราย จำนวน 1 โรง

3) การบริการ

มูลค่าการผลิตในสาขาการบริการ จังหวัดนครพนมมีมูลค่าเป็นอันดับที่ 11 ของภาค คิดเป็นร้อยละ 5.78 ของภาค ซึ่งอันดับต้น ๆ ของภาคได้แก่ ขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานีและอุดรธานี ตามลำดับ มูลค่าการผลิตในสาขาการบริการนี้มีมูลค่าเป็นอันดับสามของจังหวัดรองจากการกลั่นและการค้าส่งและค้าปลีก คิดเป็นร้อยละ 12.19 ของมูลค่าการผลิตของจังหวัดในปี 2526 มีการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยในช่วงปี 2521-2526 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10.11

แนวโน้มการขยายตัวของสถานประกอบธุรกิจประเภทต่าง ๆ แสดงดัง
ตารางที่ 3.17

ตารางที่ 3.17 แสดงสถานประกอบธุรกิจประเภทต่าง ๆ ในจังหวัดนครพนมปี 2527-2529

ประเภทธุรกิจ	2527	2528	2529
ร้านค้าจดทะเบียนพาณิชย์	1,926	1,968	2,025
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	127	131	139
ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล	11	11	12
บริษัทจำกัด	14	16	19
ธุรกิจคนต่างด้าวตาม ปว.281.	719	705	644
รวม	2,797	2,831	2,839

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครพนม

ง. แรงงาน

จากข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 และ พ.ศ.2523 ได้
จำแนกจำนวนประชากรตามประเภทการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ จากประชากรที่มีอายุ 11 ปี
ขึ้นไป (ดูตารางที่ 3.18) จะเห็นว่าปี 2523 จังหวัดนครพนมมีประชากรวัยแรงงานจำนวน
514,473 คนคิดเป็นร้อยละ 66.93 ของประชากรทั้งจังหวัด ในจำนวนประชากรวัยแรงงานนี้
เป็นผู้ทำงานเชิงเศรษฐกิจร้อยละ 47.47 มีจำนวนลดลงจากปี 2513 ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 53.37
และมีสัดส่วนคนว่างงานร้อยละ 21.13 ส่วนในปี 2513 มีสัดส่วนคนว่างงานถึงร้อยละ 32.62
ในจำนวนคนว่างงานส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในระหว่างรอฤดูกาลถึง 181,544 คน จากจำนวน
แรงงานทั้งหมด 361,796 คน

ผู้ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ มีจำนวนร้อยละ 18.39 เพิ่มขึ้นจากปี 2513 ซึ่งมีร้อยละ 10.01 ของประชากรที่อายุ 11 ปีขึ้นไป ประชากรส่วนใหญ่ของผู้ที่ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ เป็นนักเรียนมีจำนวนร้อยละ 8.03 ของประชากรทั้งจังหวัดในปี 2523 ในปี 2513 มีประชากรที่เป็นนักเรียนร้อยละ 4.21 ของประชากรทั้งจังหวัด

ในช่วงปี 2513-2523 จังหวัดนครพนมมีจำนวนผู้ทำงานเชิงเศรษฐกิจจากร้อยละ 53.37 ในปี 2513 ลดลงเป็นร้อยละ 47.47 ในปี พ.ศ.2523 และเป็นผู้ที่มิงานทำร้อยละ 39.35 ของประชากรวัยแรงงาน

ประชากรวัยแรงงานแยกตามสาขาการผลิต ในปี 2523 มีแรงงานในสาขาเกษตรกรรมมากที่สุด มีร้อยละ 90.47 (ดูตารางที่ 3.19) รองลงมาได้แก่สาขาการบริการ มีร้อยละ 7.45 และสาขาอุตสาหกรรม ร้อยละ 1.51 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของสาขาการบริการและอุตสาหกรรมจะได้สาขาการบริการ มีจำนวนแรงงานมากที่สุดคือร้อยละ 4.25 รองลงมาคือการค้าส่งและค้าปลีกร้อยละ 2.59 และสาขาอุตสาหกรรมร้อยละ 1.09 ในปี 2523 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนแรงงานในปี 2513 และปี 2523 จะเห็นว่าจำนวนแรงงานในสาขาเกษตรกรรมมีจำนวนลดลง ส่วนในสายการบริการและสาขาอุตสาหกรรม มีจำนวนเพิ่มขึ้น สาขาที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดได้แก่ สาขาการธนาคาร ประกันภัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 326.23 รองลงมาได้แก่การไฟฟ้าและประปา เพิ่มขึ้นร้อยละ 138.35 การค้าส่งและค้าปลีก เพิ่มขึ้นร้อยละ 96.07 การก่อสร้างเพิ่มขึ้นร้อยละ 63.07 การบริการเพิ่มขึ้นร้อยละ 58.84 และอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงในการรวม (ABSOLUTE CHANGE) สาขาที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดได้แก่สาขาเกษตรกรรมคือร้อยละ 87.03 รองลงมาได้แก่สาขาการบริการ เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.90 สาขาการค้าส่งและค้าปลีก เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.76 และสาขาอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.87 ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงในสาขาอื่นมีไม่มากนัก

จากจำนวนแรงงานที่เพิ่มขึ้นในแต่ละสาขาเศรษฐกิจ ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการขยายตัวของเศรษฐกิจแต่ละสาขา ในจังหวัดนครพนมก็จะเห็นว่าสาขาการผลิตที่มีแนวโน้มการขยายตัวดีกว่าสาขาอื่น ๆ ได้แก่ สาขาการธนาคาร การสาธารณูปโภคและการค้าส่งและค้าปลีก

ตารางที่ 3.18 จำนวนประชากรวัยแรงงาน จำแนกตามประเภทการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ
พ.ศ.2513,2523

	พ.ศ.2513	ร้อยละ	พ.ศ.2523	ร้อยละ
ประชากรทั้งหมด	564,879	100	768,617	100
ประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป	361,769	64.04	514,473	66.93
ผู้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	301,471	53.37	364,858	47.47
มีงานทำ	117,217	20.75	202,463	26.34
ว่างงาน	184,254	32.62	162,395	21.13
ผู้ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	56,566	10.01	141,387	18.39
ทำงานบ้าน	13,519	2.39	48,090	6.26
นักเรียน	23,789	4.21	61,690	8.03
ทำงานไม่ได้	1,802	0.32	24,982	3.25
อื่น ๆ ไม่ทราบ	17,456	3.09	6,625	0.86
ไม่ทราบสถานภาพการทำงาน	3,732	0.66	8,228	1.07

ที่มา: สำนักทะเบียนและเคหะ พ.ศ.2513 (ตารางที่ 16) และ พ.ศ.2523
(ตารางที่ 22)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.19 จำนวนแรงงานจำแนกตามหมวดอุตสาหกรรม จากประชากร อายุ 11 ปีขึ้นไป พ.ศ.2513,2523

หมวดอุตสาหกรรม	พ.ศ.2513		พ.ศ.2523		จำนวนเปลี่ยนแปลง	RELATIVE CHANGE (%)	ABSOLUTE CHANGE (%)
	จำนวนแรงงาน	ร้อยละ	จำนวนแรงงาน	ร้อยละ			
1. การเกษตรกรรม	274,267	91.72	369,153	90.47	94,886	34.60	87.03
2. อุตสาหกรรม	4,552	1.52	6,182	1.51	1,630	35.81	1.49
2.1 เหมืองแร่และย่อยหิน	104	0.03	73	0.02	-31	-29.80	-0.03
2.2 อุตสาหกรรม	3,481	1.16	4,432	1.09	951	27.32	0.87
2.3 การก่อสร้าง	834	0.28	1,360	0.33	526	63.07	0.48
2.4 การไฟฟ้าและประปา	133	0.04	317	0.08	184	138.35	0.17
3. การบริการ	18,499	6.19	30,392	7.45	11,893	64.29	10.91
3.1 การคมนาคมและขนส่ง	2,114	0.71	2,192	0.52	78	3.69	0.07
3.2 การค้าส่งและค้าปลีก	5,400	1.81	10,588	2.59	5,188	96.07	4.76
3.3 การธนาคาร ประกันภัยฯ	61	0.02	260	0.06	199	326.23	0.18
3.4 การบริการ	10,924	3.65	17,352	4.25	6,428	58.84	5.90
4. อื่น ๆ	1,703	0.57	2,321	0.57	618	36.29	0.57
รวม	299,021	100.00	408,048	100.00	109,027	36.46	100.00

ที่มา: สำนะโมประชากรและเคหะ พ.ศ.2513 (ตารางที่ 21) พ.ศ.2523 (ตารางที่ 25)

สภาพประชากร

การศึกษาถึงสภาพประชากร จะทำการศึกษาดังขนาดและการกระจายตัวของประชากร ความหนาแน่นของประชากร การเปลี่ยนแปลงของประชากร และการคาดคะเนประชากร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขนาดและการกระจายตัวของประชากร

ก) ประชากรในระดับภาคและจังหวัด

จำนวนประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนร้อยละ 34.8 ของประชากรทั้งประเทศ นับว่าเป็นภาคที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ในขณะที่มีพื้นที่เป็นลำดับที่สองรองจากภาคเหนือ คือร้อยละ 33.8 ของประเทศ จากตารางที่ 3.20 จะเห็นว่าในปี 2527 จังหวัดที่มีจำนวนประชากรสูงสุดของภาคได้แก่จังหวัดนครราชสีมา (ร้อยละ 11.9) รองลงมาได้แก่จังหวัดอุดรธานี อุบลราชธานี และขอนแก่น ซึ่งมีจำนวนประชากรร้อยละ 9.8, 9.2, และ 8.5 ของภาคตามลำดับ จำนวนประชากรของแต่ละจังหวัดเพิ่มขึ้นทุกปี จังหวัดนครพนมมีประชากรคิดเป็นร้อยละ 3.3 ของภาค ลดลงร้อยละ 1.4 จากปี 2522 เนื่องจากมีการแยกมุกดาหาร ตั้งเป็นจังหวัดเมื่อปี 2525

การกระจายตัวของประชากรในระดับอำเภอ อำเภอที่มีจำนวนประชากรมากจะเป็นอำเภอขนาดใหญ่รวมตัวกันอยู่ทางตอนกลางก่อนลงมาตอนล่าง ทางด้านเหนือได้แก่ อำเภอเมืองอุดรธานี มีจำนวนประชากร 327,770 คน ทางตอนกลางของภาคมีประชากรมากในบริเวณ อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอเมืองร้อยเอ็ด และอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ คือจำนวน 133,437, 202,105 และ 144,069 คน ตามลำดับ ทางตอนล่างของภาคมีประชากรมากในบริเวณ อำเภอเมืองนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์และอุบลราชธานี มีจำนวน 362,869, 212,664, 249,648 และ 220,766 คนตามลำดับ อำเภอที่มีจำนวนประชากรมากส่วนใหญ่จะอยู่ตามเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ทางรถไฟสายนครราชสีมา-หนองคายและสายนครราชสีมา-อุบลราชธานี

ข) ประชากรชุมชนเมืองในจังหวัดนครพนม

พื้นที่ของชุมชนเมืองได้ยึดตามเขตการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครพนมมีพื้นที่ชุมชนเมืองรวม 8 ชุมชน โดยเป็นเทศบาลเมือง 1 แห่งคือเทศบาลเมืองนครพนม และสุขาภิบาลอีก 7 แห่ง (ในปัจจุบันปี 2529 ได้จัดตั้งสุขาภิบาลอำเภอปลาปากอีก 1 แห่ง)

ชุมชนเมืองที่มีความหนาแน่นประชากรสูงสุดได้แก่ สุขาภิบาลธาตุพนม รองลงมาได้แก่สุขาภิบาลเรณูนคร และเทศบาลเมืองนครพนม แต่การที่ชุมชนเมืองทั้ง 2 แห่งมีความหนาแน่นประชากรสูงนั้น สาเหตุประการหนึ่งเนื่องมาจากทั้ง 2 ชุมชนนั้นมีพื้นที่น้อย ชุมชนเมืองที่มีพื้นที่มากและจำนวนประชากรมากได้แก่เทศบาลเมืองนครพนม

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.20 แสดงจำนวนประชากรและร้อยละ เมื่อเทียบกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2518, 2522 และ 2527

จังหวัด	ปี 2518		ปี 2522		ปี 2527		การเปลี่ยนแปลง ประชากรปี 2522- 2527
	จำนวนประชากร	ร้อยละ	จำนวนประชากร	ร้อยละ	จำนวนประชากร	ร้อยละ	
กาฬสินธุ์	699,149	4.8	741,969	4.7	809,373	4.6	-0.1
ขอนแก่น	1,263,230	8.7	1,328,835	8.4	1,501,814	8.5	+0.1
ชัยภูมิ	755,664	5.2	839,384	5.3	918,268	5.2	-0.1
นครพนม	694,692	4.8	745,390	4.7	577,782	3.3	-1.4
นครราชสีมา	1,690,916	11.6	1,886,192	11.9	2,113,498	11.9	-
บุรีรัมย์	1,030,152	7.1	1,107,818	7.0	1,249,974	7.1	+0.1
มุกดาหาร	-	-	-	-	259,849	1.5	-
มหาสารคาม	700,596	4.8	751,657	4.8	831,340	4.7	-0.1
ยโสธร	419,992	2.9	451,901	2.9	480,936	2.7	-0.2
ร้อยเอ็ด	988,656	6.8	1,044,411	6.6	1,132,616	6.4	-0.2
เลย	396,336	2.7	441,127	2.8	502,719	2.9	+0.1
ศรีสะเกษ	957,272	6.6	1,066,287	6.8	1,169,921	6.6	-0.2
สกลนคร	689,067	4.7	765,620	4.8	868,425	4.9	+0.1
สุรินทร์	957,537	6.6	1,001,075	6.3	1,140,533	6.5	+0.2
หนองคาย	599,199	4.2	661,090	4.3	744,871	4.2	-0.1
อุดรธานี	1,393,011	9.6	1,530,941	9.7	1,705,811	9.8	+0.1
อุบลราชธานี	1,302,244	8.9	1,429,128	9.0	1,630,314	9.2	+0.2
รวม	14,537,713	100.0	15,792,825	100.0	17,638,044	100.0	-

การกระจายตัวของชุมชนเมืองจะกระจายออกไปตามเส้นทางคมนาคมสายหลักได้แก่
 ทางหลวงจังหวัด ชุมชนเมืองส่วนใหญ่จะมีขนาดประชากร 5,000-10,000 คน
 มีจำนวน 3 ชุมชน มีประชากรรวมร้อยละ 22.48 กองประชากรในชุมชนเมือง ชุมชนที่มีจำนวน
 ประชากรมากที่สุดได้แก่ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม มีจำนวนร้อยละ 37.12 ของทั้งหมด

ตารางที่ 3.21 แสดงจำนวนและขนาดของชุมชน ของจังหวัดนครพนม

ขนาดของชุมชน	พ.ศ.2523			พ.ศ.2527		
	แห่ง	ประชากร	ร้อยละ	แห่ง	ประชากร	ร้อยละ
100,000 - 200,000	-	-	-	-	-	-
50,000 - 100,000	-	-	-	-	-	-
20,000 - 50,000	1	28,728	38.09	1	32,381	37.12
10,000 - 20,000	1	11,507	15.26	2	26,712	30.20
5,000 - 10,000	4	26,134	34.65	3	19,887	22.48
ต่ำกว่า 5,000 คน	2	7,824	12.00	2	9,020	10.20
รวม	8	75,419	100.00	8	88,450	100.00

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.22 การเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงปี 2523-2527 และความหนาแน่นประชากร ขอบเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ในจังหวัด นครพนม

เทศบาล - สุขาภิบาล	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	จำนวน ประชากร ปี 2523	จำนวน ประชากร ปี 2527	จำนวนการ เปลี่ยนแปลง ปี 2523-2527	ร้อยละของ การเปลี่ยน แปลง	ความหนาแน่น ประชากร (คน/ตร.กม.)
1. ทม.นครพนม	24.125	28,728	32,831	4,103	14.28	1,361
2. ส.ท่าอุเทน	5.44	4,928	4,898	-30	-0.61	900
3. ส.ธาตุนม	4.62	11,507	16,652	5,145	44.71	3,600
4. ส.ศรีสงคราม	4.00	2,896	4,122	1,226	42.33	1,030
5. ส.นาแก	5.01	5,617	6,040	423	7.53	1,000
6. ส.บ้านแพง	12.00	5,808	6,818	1,010	17.39	568
7. ส.นาหว้า	10.00	9,095	10,060	965	10.61	1,006
8. ส.เรณูนคร	4.27	5,614	7,029	1,415	25.20	1,645
รวม	69.465	74,193	88,450	14,257	19.22	1,273

ที่มา: งานวิจัยและประเมินผล กองราชการส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง

หมายเหตุ: ท.ม. = เทศบาลเมือง, ส. = สุขาภิบาล

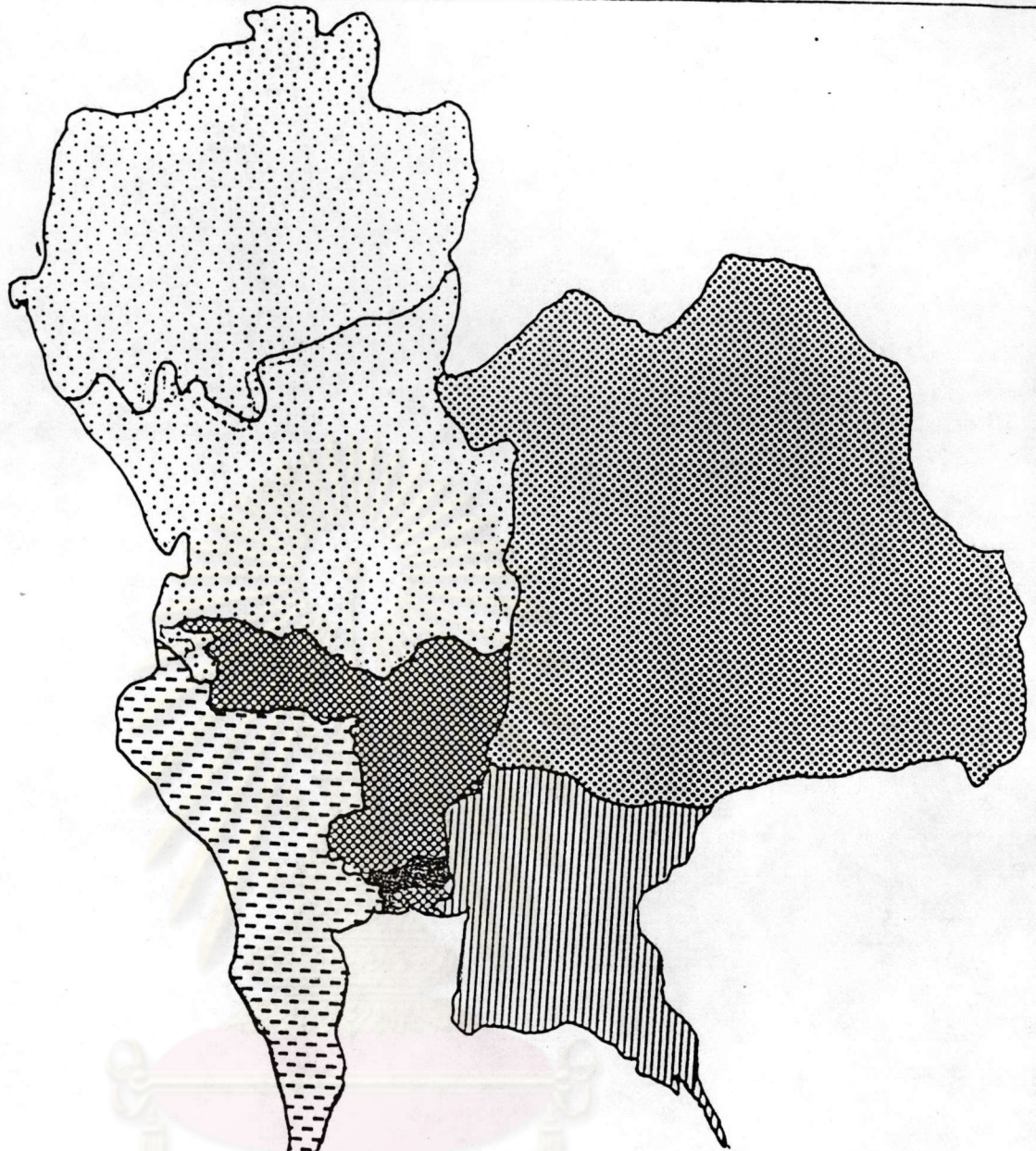
2. ความหนาแน่นของประชากร

การศึกษาถึงความหนาแน่นของประชากร จะทำให้เห็นถึงลักษณะการกระจายตัวของประชากรได้ชัดเจนมากขึ้น ความหนาแน่นของประชากรในระดับภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น มีความหนาแน่น 104.9 ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร สูงกว่าความหนาแน่นประชากรของประเทศซึ่งเท่ากับ 97.5 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ในปี 2527 จังหวัดที่มีความหนาแน่นสูงที่สุดได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร มีความหนาแน่น 172.4 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ และ ขอนแก่น มีความหนาแน่น 144.3, 144.2 132.7 และ 131.5 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับจากตารางที่ 3.23 ความหนาแน่นประชากรมีผลมาจากสภาพภูมิประเทศและปริมาณพื้นที่ที่สำคัญ เช่น จังหวัดเลย ที่มีความหนาแน่นต่ำที่สุด จะมีพื้นที่ที่เป็นป่า ภูเขา หรือพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มากกว่าจังหวัดอื่น

จังหวัดนครพนมมีความหนาแน่นประชากรเท่ากับความหนาแน่นเฉลี่ยของภาค คือ 105 คนต่อ 1 ตร.กม. ความหนาแน่นของประชากรสูงสุดอยู่ที่อำเภอธาตุพนมคือ 264 คนต่อ 1 ตร. กม. (จากตารางที่ 3.24) รองลงมาได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอเรณูนคร อำเภอนาทวี และอำเภอนาแก นอกจากนั้นเป็นอำเภอที่อยู่รอบนอกและมีความหนาแน่นของประชากรต่ำ

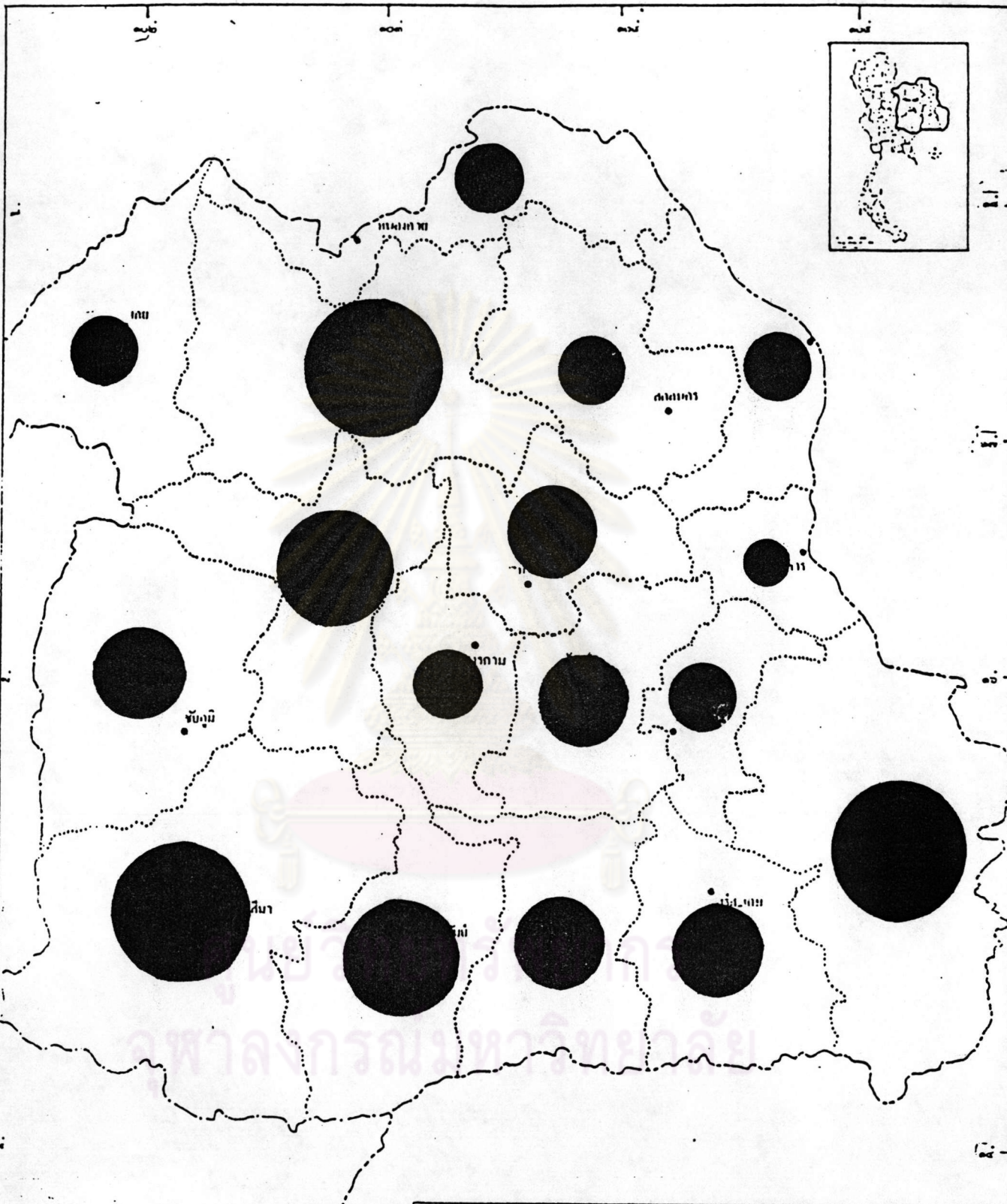
อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรต่ำนั้น ส่วนหนึ่งมาจากสภาพภูมิประเทศที่ไม่เอื้ออำนวยในการอยู่อาศัย และเป็นอำเภอที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ และมีบริเวณเป็นพื้นที่ป่าสงวน ความหนาแน่นของประชากร ในทุกอำเภอจะรวมตัวกันอยู่ในบริเวณพื้นที่ศูนย์กลางของอำเภอได้แก่เขตสุขาภิบาลหรือเทศบาลทั้งสิ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

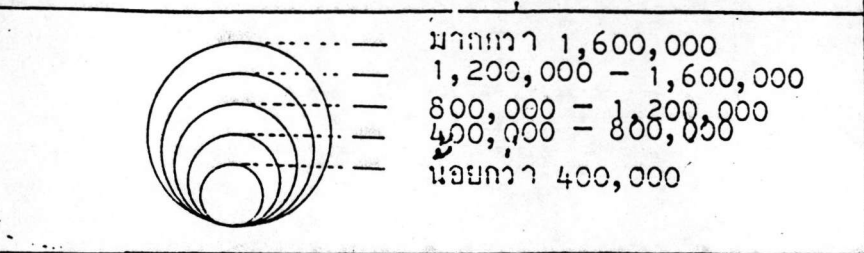
จำนวนประชากร และความหนาแน่นประชากร
 ภูมิภาค ปี 2527

	ภาคเหนือ	50.8	พ.ม./ตร.กม.
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	85.3	"
	ภาคใต้	87.6	"
	ภาคตะวันออก	87.8	"
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ/เหนือ	101.9	"
	ภาคกลาง	207.9	"
	กทม.	3,298.6	"

การศึกษาเพื่อการวางนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองนครพนม

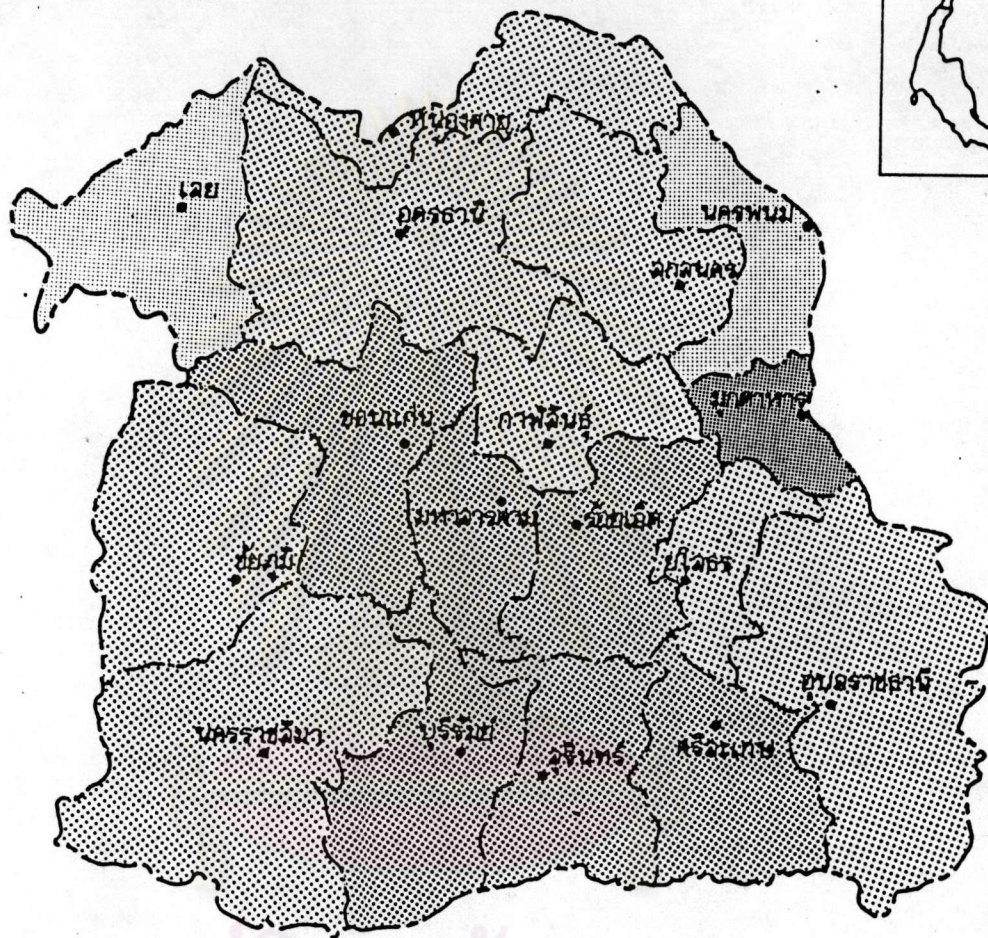
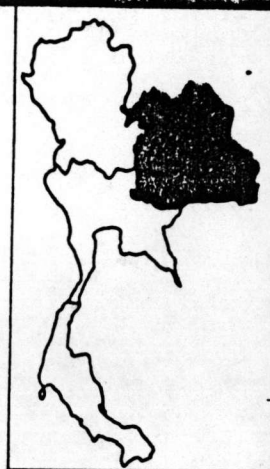
แสดง: ขนาดประชากรรายจังหวัด ปี 2527

แผนที่ 10

มาตราส่วน 1:250,000

0 20 40 60 กม.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อวางนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองนครพนม

แสดง : ความหนาแน่นประชากรรายจังหวัด ปี 2527

มากกว่า 160 คน / ตร.กม.	120 - 160 คน / ตร.กม.
80 - 120 คน / ตร.กม.	40 - 80 คน / ตร.กม.

มาตราส่วน

กิโลเมตร

ที่มา :

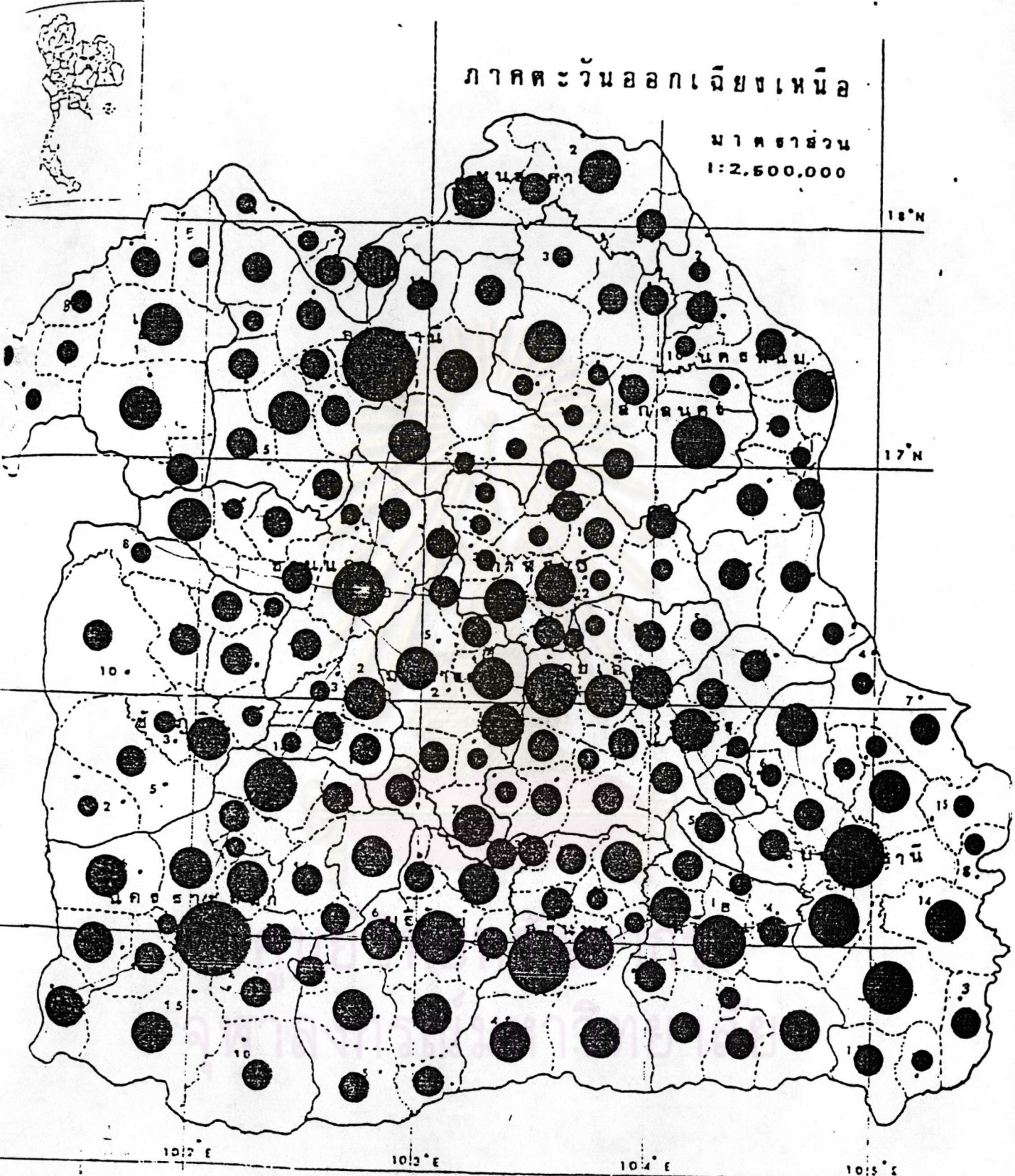

แผนที่ II

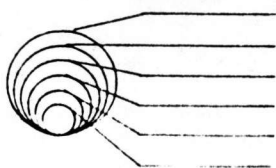
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มาตราส่วน
1:2,500,000

แสดง: ประชากรรวมอำเภอ (ของภาค) ปี 2527

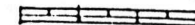
แผนที่ 12

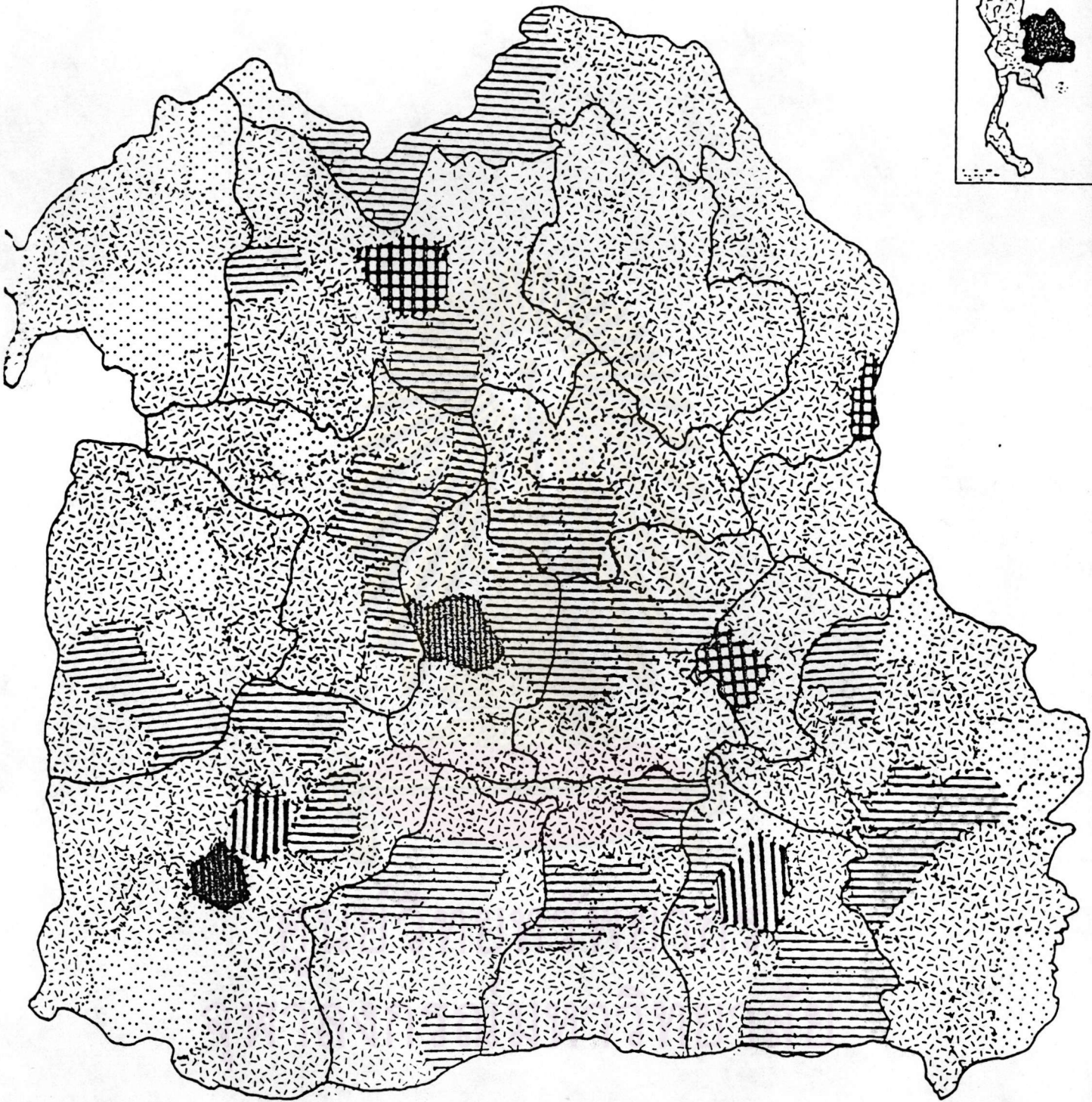

- > 250,000 ค๓
- 200,000 - 250,000 ค๔
- 150,000 - 200,000 ค๕
- 100,000 - 150,000 ค๖
- 50,000 - 100,000 ค๗
- < 50,000 ค๘

มาตราส่วน

0 20 40 60 กม.

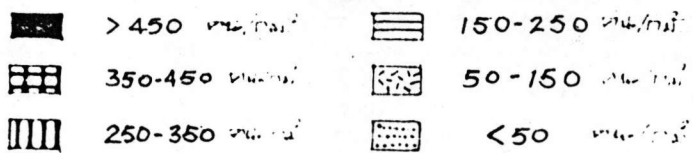

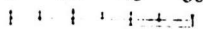
การศึกษาเพื่อวางนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองนครพนม

ผู้ทำ : ตามทนายเน้นประชากรทนายอำเภอ ปี 2527

แผนที่ 13

มาตราส่วน

0 20 40 60 กม.

ตารางที่ 3.23 ความหนาแน่นของประชากรปี 2518, 2522 และ 2527 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกรายจังหวัด

จังหวัด	พื้นที่ ¹ (ตร.กม.)	ประชากร ²			ความหนาแน่น		
		2518	2522	2527	2518	2522	2527
1. กาลสินธุ์	7,651.32	699,149	741,969	809,373	91.4	96.9	105.8
2. ขอนแก่น	11,423.30	1,263,230	1,328,835	1,501,814	110.6	116.3	131.5
3. ชัยภูมิ	10,788.35	755,664	839,384	918,269	70.0	77.8	85.1
4. นครพนม	8,261.8	694,692	745,390	577,782	84.1	90.2	69.9
5. นครราชสีมา	19,589.90	1,690,916	1,886,192	2,113,498	86.3	96.3	107.9
6. บุรีรัมย์	10,312.43	1,030,152	1,107,818	1,249,974	99.9	107.4	121.2
7. มุกดาหาร	1,507.65	-	-	259,849	-	-	172.4
8. มหาสารคาม	5,760.16	700,596	751,657	831,340	121.6	130.5	144.3
9. ยโสธร	4,124.33	419,992	452,901	480,936	101.8	109.8	116.6
10. ร้อยเอ็ด	7,855.62	988,656	1,044,411	1,132,616	125.9	132.9	144.2
11. เลย	10,938.28	396,336	441,127	502,719	36.2	40.3	45.9

ตารางที่ 3.23 (ต่อ)

จังหวัด	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร ²			ความหนาแน่น		
		2518	2522	2527	2518	2522	2527
12. ศรีสะเกษ	8,813.16	957,272	1,066,287	1,169,921	108.6	120.9	132.7
13. สกลนคร	9,539.05	689,067	765,620	868,425	72.2	80.3	91.0
14. สุรินทร์	8,783.92	957,537	1,001,075	1,140,533	109.0	113.9	129.8
15. หนองคาย	7,222.65	599,199	661,090	744,871	82.9	91.5	103.1
16. อุครธานี	18,891.88	1,393,011	1,530,941	1,705,811	73.7	75.6	90.3
17. อุบลราชธานี	16,705.03	1,302,244	1,429,128	1,630,314	77.9	85.6	97.6
รวม	168,168.71	14,537,713	15,792,825	17,638,044	86.4	93.3	104.9

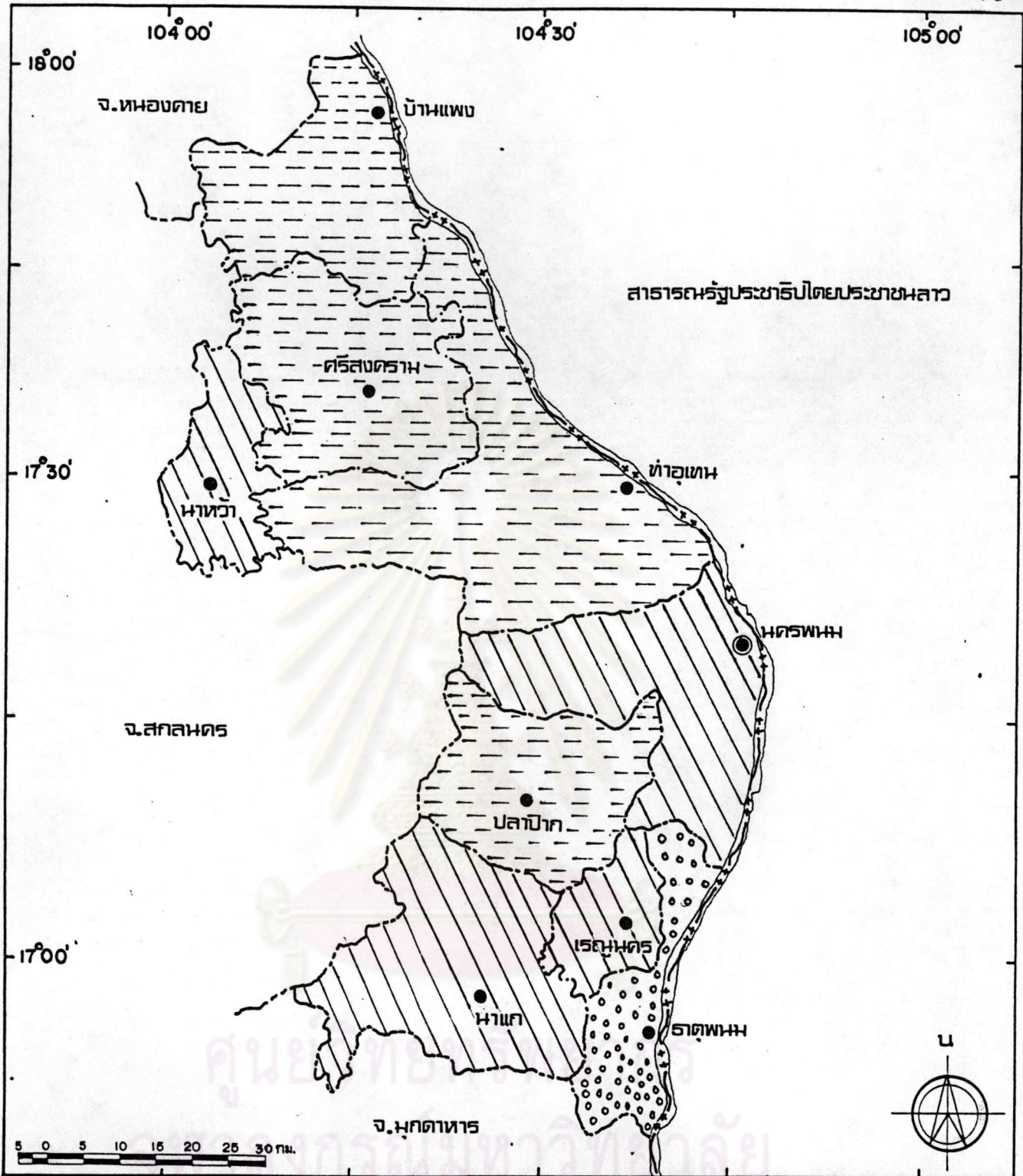
ที่มา: 1. กองการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
 2. กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.24 ความหนาแน่นของประชากรในระดับอำเภอ ของจังหวัดนครพนม ปี 2527

อำเภอ	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	จำนวนประชากร	ความหนาแน่น (คน ต่อตารางกิโลเมตร)
เมืองนครพนม	865.853	124,037	143
ท่าอุเทน	1,204.614	85,227	71
ศรีสงคราม	677.819	51,975	77
บ้านแพง	726.167	41,548	57
นาหว้า	292.773	41,071	140
ปลาปาก	472.278	41,272	87
เรณูนคร	257.760	36,101	140
นาแก	670.355	79,462	119
ธาตุพนม	292.058	77,089	264
รวม	5,483.782	577,782	105

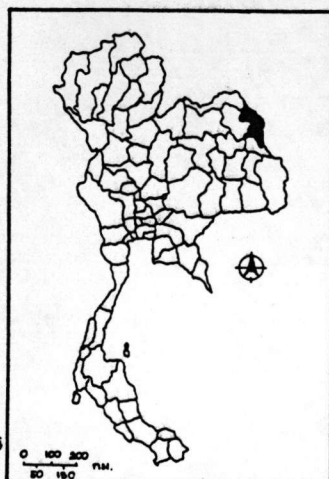
ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดนครพนม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อวางแผนนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองนครพนม

การศึกษาในระดับ :
ภาคและจังหวัด

แสดง : ความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอ	แผนที่ : 14
สัญลักษณ์ : <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; width: 20px; height: 10px; margin-right: 5px;"></div> 57-87 คน/ตร.กม. </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-top: 5px;"> <div style="border: 1px solid black; width: 20px; height: 10px; background: repeating-linear-gradient(45deg, transparent, transparent 2px, black 2px, black 4px); margin-right: 5px;"></div> 105-143 คน/ตร.กม. </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-top: 5px;"> <div style="border: 1px solid black; width: 20px; height: 10px; background: radial-gradient(circle, black 1px, transparent 1px); background-size: 4px 4px; margin-right: 5px;"></div> 264 คน/ตร.กม. </div>	<div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 5px;"> <div style="border-top: 1px dashed black; width: 20px; margin-right: 5px;"></div> เขตประเทศ </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 5px;"> <div style="border-top: 1px dotted black; width: 20px; margin-right: 5px;"></div> เขตจังหวัด </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 5px;"> <div style="border-top: 1px solid black; width: 20px; margin-right: 5px;"></div> เขตอำเภอ </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 5px;"> <div style="border-top: 1px dashed black; width: 20px; margin-right: 5px;"></div> เขตตำบล </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 5px;"> <div style="border: 1px solid black; width: 10px; height: 10px; border-radius: 50%; margin-right: 5px;"></div> จังหวัด </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 5px;"> <div style="width: 10px; height: 10px; background-color: black; border-radius: 50%; margin-right: 5px;"></div> อำเภอ </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 10px; height: 10px; border: 1px solid black; border-radius: 50%; margin-right: 5px;"></div> กิ่งอำเภอ </div>
ที่มา :	

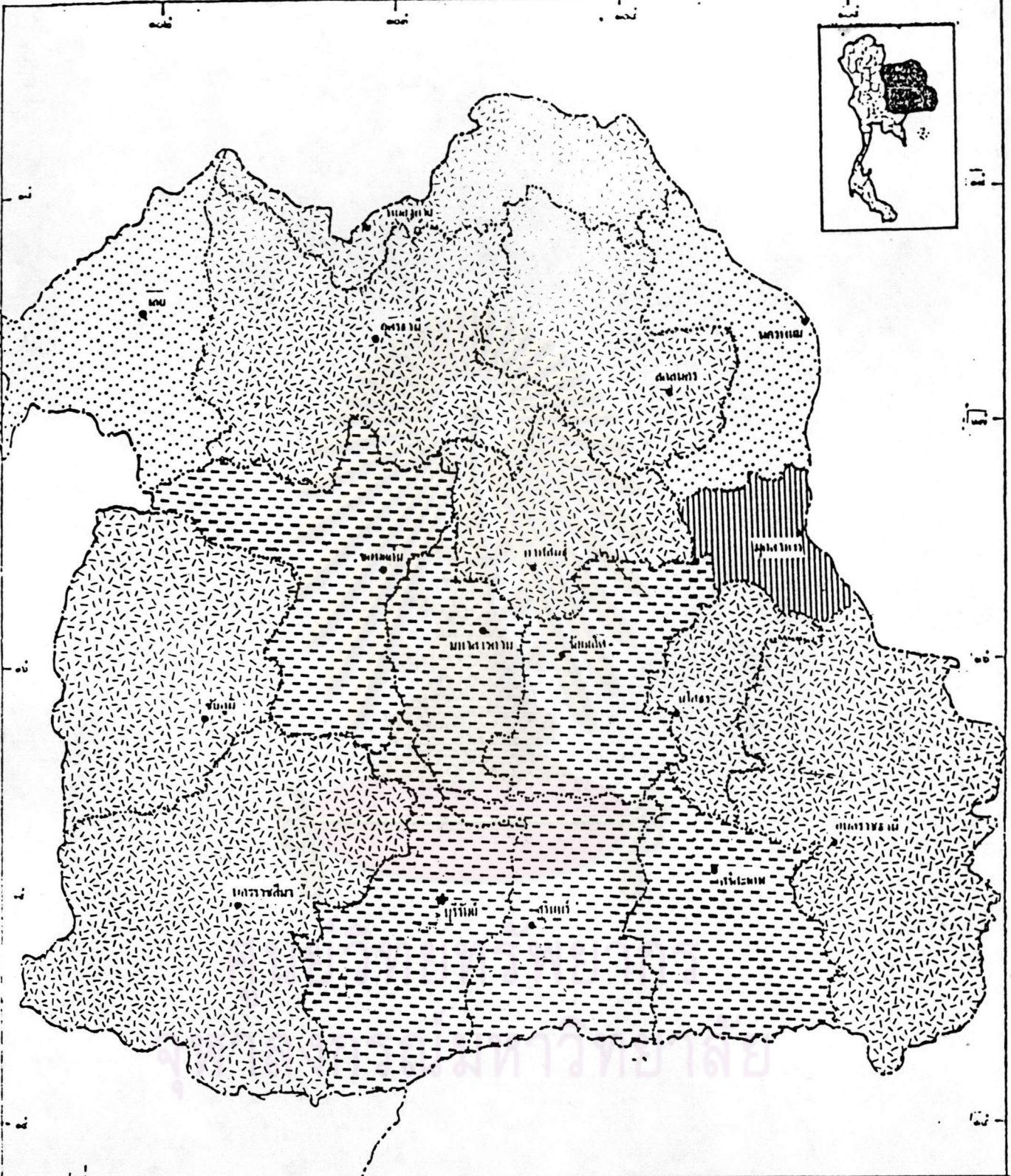
3. การเปลี่ยนแปลงประชากร

ก. การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในระดับภาคคือ 17 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงปี 2518-2522 และช่วงปี 2522-2527 จากตารางที่ 3.25 จะเห็นว่า จังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุดเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงของภาคในช่วงดังกล่าวมี 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดของภาค มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับภาค (ค่า AC) สูงสุดในช่วงปี 2518-2522 คือมีค่า AC 15.6 รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในจังหวัดเอง (ค่า RC) ก็สูงสุดคือเท่ากับ 2.9 เท่ากับจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงภายในจังหวัดสูงเช่นกัน ในช่วงปี 2522-2527 ค่า AC ของจังหวัดนครราชสีมาลดลงเหลือค่า 12.1 แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงประชากรของจังหวัดมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคลดลง การเปลี่ยนแปลงภายในจังหวัดในช่วงปี 2522-2527 ก็ลดลงเหลือ 2.4 คือการเปลี่ยนแปลงประชากรภายในจังหวัดมีน้อยลง จังหวัดที่มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้ก็ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ชัยภูมิ ศรีสะเกษ ยโสธร สกลนครและหนองคาย

จังหวัดที่มีค่า AC เพิ่มขึ้น คือ จังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากร มีบทบาทต่อภาคมากขึ้น ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด จากค่า AC 5.2 ในช่วงแรกเพิ่มเป็น 9.4 ในช่วงหลัง รองลงมาได้แก่จังหวัดสุรินทร์ เพิ่มค่าจาก 3.5 ในช่วงแรกเป็น 7.6 ในช่วงหลัง และทั้งสองจังหวัดนี้มีค่า RC คือการเปลี่ยนแปลงภายในจังหวัดสูงมากด้วย คือ จังหวัดสุรินทร์เพิ่มขึ้น 1.7 จังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 1.3 แสดงว่ามีอัตราการเพิ่มของประชากร มากขึ้นด้วย จังหวัดที่มีค่า AC เพิ่มขึ้นเล็กน้อยได้แก่ จังหวัดอุดรธานี (+0.8) ร้อยเอ็ด (+0.4) กาฬสินธุ์ (+0.3) และมหาสารคาม (+0.2)

การเปลี่ยนแปลงประชากรภายในจังหวัดนครพนม มีการลดลงของจำนวนประชากรเนื่องจากการแยกมุกดาหารออกเป็นจังหวัดเมื่อปี 2525

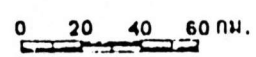
รูปที่ 2.4

การศึกษาเพื่อวางนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองนครพนม

แสดง: ความหนาแน่นประชากรราชจังหวัด ปี 2527

แผ่นที่ 15

มาตราส่วน 1:2,500,000

□	40-80 คน/ตร.กม.	▤	120-160 คน/ตร.กม.
▦	80-120 คน/ตร.กม.	▥	> 160 คน/ตร.กม.

ตารางที่ 3.25 การเปลี่ยนแปลงประชากรของจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2518,2522 และ 2527

จังหวัด	จำนวนประชากร			การเปลี่ยนแปลงช่วง 2518-2522			การเปลี่ยนแปลงช่วง 2522-2527		
	พ.ศ.2518	พ.ศ.2522	พ.ศ.2527	จำนวน	AC	RC	จำนวน	AC	RC
1. กาฬสินธุ์	699,149	741,969	809,373	42,820	3.4	1.5	67,404	3.7	1.8
2. ขอนแก่น	12,263,230	1,328,835	1,501,814	65,605	5.2	1.3	172,979	9.4	2.6
3. ชัยภูมิ	755,664	839,384	918,268	83,720	6.6	2.7	78,884	4.3	1.9
4. นครพนม	694,692	745,390	577,782	50,698	4.3	1.8	-167,600	-9	4.5
5. นครราชสีมา	1,690,916	1,886,192	2,113,498	195,276	15.6	2.9	227,306	12.1	2.4
6. บุรีรัมย์	1,030,152	1,107,818	1,249,974	77,660	6.2	1.9	142,156	4.7	2.6
7. มุกดาหาร	-	-	259,849	-	-	-	259,849	14.1	-
8. มหาสารคาม	700,592	751,657	831,340	51,061	4.1	1.8	79,683	4.3	2.1
9. ยโสธร	419,992	451,901	480,936	31,909	7.6	1.9	88,205	1.6	1.3
10. ร้อยเอ็ด	988,656	1,044,411	1,132,616	55,755	4.4	1.4	61,592	4.8	1.7
11. เลย	396,336	441,127	502,719	43,538	3.6	2.8	103,634	3.3	2.8
12. ศรีสะเกษ	957,272	1,066,287	1,169,921	137,930	8.6	2.9	102,805	5.6	1.9

ตารางที่ 3.25 (ต่อ)

จังหวัด	จำนวนประชากร			การเปลี่ยนแปลงช่วง 2518-2522			การเปลี่ยนแปลงช่วง 2522-2527		
	พ.ศ.2518	พ.ศ.2522	พ.ศ.2527	จำนวน	AC	RC	จำนวน	AC	RC
13. สกลนคร	689,067	765,620	868,425	76,553	6.1	2.8	139,458	5.6	2.7
14. สุรินทร์	957,537	1,001,075	1,140,533	43,538	3.5	1.1	174,870	7.6	2.8
15. หนองคาย	599,199	661,090	744,871	61,891	4.9	2.6	83,781	4.5	2.5
16. อุครธานี	1,302,244	1,429,128	1,630,314	126,884	10.1	2.4	201,186	10.9	2.8
17. อุบลราชธานี	1,393,011	1,530,941	1,705,811	137,930	10.9	2.5	174,870	9.5	2.3
รวม	14,537,713	15,792,825	17,638,044	1,255,112	100	1.7	1,845,219	100	2.4

หมายเหตุ: AC = ABSOLUTE CHANGE.

RC = RELATIVE CHANGE (ต่อปี)

ที่มา: กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.26 การเปลี่ยนแปลงประชากรรายอำเภอ ของจังหวัดนครพนม พ.ศ.2517,2522 และ 2527

จังหวัด	จำนวนประชากร			การเปลี่ยนแปลงช่วง 2517-2522			การเปลี่ยนแปลงช่วง 2517-2527		
	พ.ศ.2517	พ.ศ.2522	พ.ศ.2527	จำนวน	AC	RC/ปี	จำนวน	AC	RC/ปี
ทม. นครพนม	28,296	28,181	32,831	-115	-0.33	-0.08	4,535	4.78	1.60
อ. เมืองนครพนม	70,555	87,061	91,206	16,506	47.68	4.68	20,651	21.75	2.93
อ. ท่าอุเทน	66,735	77,390	85,227	10,655	30.78	3.19	18,492	19.47	2.77
อ. ศรีสงคราม	42,330	42,215	51,975	-115	-0.33	-0.08	9,645	10.16	2.28
อ. บ้านแพง	31,555	32,474	41,548	919	2.65	0.58	9,993	10.52	3.17
อ. นาหว้า	29,621	35,920	41,071	6,299	18.20	4.25	11,450	12.06	3.87
อ. ปลาปาก	31,879	34,488	41,272	2,609	7.54	1.63	9,393	9.89	2.95
อ. เรณูนคร	31,953	33,732	36,101	1,779	5.14	1.11	4,148	4.37	1.30
อ. นาแก	81,548	72,910	79,462	-8,638	-24.95	-2.11	-2,086	-2.20	-0.26
อ. ธาตุพนม	68,357	73,074	77,089	4,717	13.63	1.38	8,732	9.20	1.28
รวม	482,829	517,445	577,782	34,616	100.00	1.43	94,953	100.00	1.97

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดนครพนม

ในแต่ละอำเภอของจังหวัดนครพนม จะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2517-2527 เขตอำเภอเมืองนครพนม (ไม่รวมเขตเทศบาล) จะเป็นพื้นที่ที่มีค่าการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงรวม คือมีการเปลี่ยนแปลง (AC) เท่ากับ 21.78 รองลงมาคือ อ.ท่าอุเทน มีการเปลี่ยนแปลง 19.47 รองลงมาได้แก่ อ.นาหว้า, อ.บ้านแพง และอ.ศรีสงคราม ส่วนเทศบาลเมืองนครพนม มีค่าเท่ากับ 4.78

การเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยภายในแต่ละอำเภอ มีอำเภอนาหว้าที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือมีค่า 3.87 รองลงมาคือ อำเภอบ้านแพง อำเภอปลาปาก และอำเภอท่าอุเทน (จากตารางที่ 3.26) ส่วนเทศบาลเมืองนครพนม มีการเปลี่ยนแปลงเพียง 1.60 และอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านลดลงคืออำเภอนาแก

ข. ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงประชากร

1) การเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติในจังหวัดนครพนม ซึ่งเกิดจากการเกิดและการตายในระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งการพิจารณาคงต้องพิจารณาช่วงที่ผ่านปี 2525 มาแล้ว เพราะหลังจากปี 2525 ที่มีการแยกจังหวัดมุกดาหารออกไปแล้วจะทำให้ข้อมูลใกล้เคียงสภาพปัจจุบันยิ่งขึ้น จากข้อมูลจากกองการทะเบียน กรมการปกครอง ช่วงหลังปี 2526-2529 จะมีอัตราการเกิด 17.7 คนต่อประชากร 1,000 คน และอัตราการตาย 5.4 คน ต่อประชากร 1,000 คน ส่วนอัตราการเพิ่มประชากรล่าสุดปี 2525 มีประชากร 540,642 คน ปี 2530 มีประชากร 606,521 คน ซึ่งคิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ยประมาณ 2.3%

2) การเปลี่ยนแปลงโดยการย้ายถิ่น

ได้แก่การอพยพเข้าและอพยพออกจากสาเหตุต่าง ๆ จากข้อมูลการอพยพย้ายถิ่นเข้าของประชากรจากสำมะโนปี 2523 เหตุผลของการย้ายเข้าส่วนใหญ่เป็นการย้ายตามบุคคลในครัวเรือน ส่วนผู้ที่ย้ายเข้ามาเพื่อทำงานเท่านั้นมีเพียงร้อยละ 12 ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดเท่านั้น (จากสำมะโนประชากรและครัวเรือนปี 2523) และจากข้อมูลล่าสุดจากกองการทะเบียน กรมการปกครอง การย้ายเข้าและออกของประชากร จังหวัดนครพนม ปี 2529 นั้น มีผู้ย้ายเข้าจำนวน 15,610 คน และย้ายออกจำนวน 16,204 คน จำนวนผู้ย้ายสุทธิ -594 คน สาเหตุของการย้ายเข้ามาทำงานและเป็นการย้ายเข้าจากต่างจังหวัดมากกว่าการย้ายภายในจังหวัด

รองลงมาเป็นการย้ายเนื่องจากติดตามคู่สมรส ส่วนการย้ายถิ่นออกจะเป็นการย้ายเพื่อหางานทำ ในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ อาชีพรับจ้าง ลูกจ้าง และกรรมกร รองลงมาเป็นการย้ายเพื่อศึกษาต่อ รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

ตารางที่ 3.27 การย้ายถิ่นเข้าและออกของประชากร จังหวัดนครพนม ปี 2529

จังหวัด	จำนวนผู้ย้ายเข้า			จำนวนผู้ย้ายออก			จำนวนผู้ย้ายถิ่นสุทธิ		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	818,987	456,604	362,383	726,703	411,357	315,346	92,204	45,247	47,037
นครพนม	15,610	8,761	6,849	16,204	9,094	7,110	-594	-333	-261

ที่มา: สถิติข้อมูล กองวิชาการ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

4. การคาดประมาณประชากร

จังหวัดนครพนม ตั้งแต่ พ.ศ.2507-2524 ประชากรในจังหวัดเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น 284,407 คนเฉลี่ยปีละ 16,730 คน หรือมีอัตราการขยายตัวประมาณ 2.71% ต่อปี ในปี 2525 จำนวนประชากรลดลง 229,378 คน เนื่องจากการแยก อ.มุกดาหาร อ.คำชะอี อ.คอนตาล อ.นิคมคำสร้อย กิ่ง อ.คงหลวง กิ่ง อ.หัวน้ำใหญ่ ออกจากจังหวัดนครพนม เพื่อจัดตั้งเป็นจังหวัดมุกดาหาร ในช่วง พ.ศ.2525-2527 นี้ ประชากรเพิ่มขึ้น 37,140 คนโดยที่เป็นการเพิ่มในช่วงปี 2525-2526 จำนวน 26,311 คน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรจากการสำรวจทะเบียนบ้านตามโครงการลงบัตรประจำตัวใน อ.ศรีสงคราม อ.บ้านแพง และ อ.นาแก (ตาราง 3.24, 3.26)

การขยายตัวของประชากรจังหวัดนครพนมในปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2526-2527) เพิ่มขึ้นในอัตรา 1.89% ซึ่งใกล้เคียงกับการขยายตัวในช่วง 5 ปีก่อนมีการตั้งจังหวัดมุกดาหาร คือ ระหว่างปี พ.ศ.2519-2524 การขยายตัวของประชากรอยู่ในอัตรา 1.83%

การคาดประมาณประชากร ในอนาคตมีหลายวิธี การคัดเลือกวิธีการคาดประมาณ พิจารณาจากประเภทของข้อมูล ที่มีอยู่และลักษณะการเพิ่มของประชากรในอดีต จังหวัดนครพนม จำเป็นต้องใช้ข้อมูลตั้งแต่อดีตจนถึงปี พ.ศ.2524 เพราะตั้งแต่ปี 2525 จะมีการแยกมุกดาหาร ออกเป็นจังหวัด จะมีผลถึงการเพิ่มและลดของประชากรอย่างชนิดไม่ให้เกิดตามธรรมชาติ จาก การศึกษากับวิธีการต่าง ๆ วิธีที่เหมาะสมที่สุดในการคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคตของ จังหวัดนครพนม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหลายช่วงเวลา ได้แก่ วิธีการหาการขยายตัวแบบต่อเนื่อง (Exponential Regression Method)

$$\frac{P_n}{P_o} = e^{rn}$$

เมื่อ	P_n	คือประชากรเมื่อปีสุดท้ายที่คิดคำนวณ
	P_o	คือประชากรเพื่อปีต้นของการคิดคำนวณ
	r	คืออัตราการเพิ่มของประชากรโดยเฉลี่ย
	n	คือจำนวนช่วงปีที่นำมาคิดคำนวณ

จากช่วงเวลาต่าง ๆ ได้พิจารณาอัตราการขยายตัวไว้ 3 ระดับ เพื่อนำมาใช้คาดประมาณ ประชากรในอนาคต สำหรับการวางแผนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ก. อัตราการขยายตัวระดับสูง 3.25% คำนวณจากช่วง พ.ศ.2509-2514
- ข. อัตราการขยายตัวระดับกลาง 2.71% คำนวณจากช่วงพ.ศ.2507-2524
- ค. อัตราการขยายตัวระดับต่ำ 2.41% คำนวณจากช่วง พ.ศ.2514-2524

กำหนดช่วงเวลา ที่คาดประมาณให้เป็นช่วงปีที่สิ้นสุดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ คือ

- ปีสิ้นสุดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2529 คือ 2 ปี จาก พ.ศ.2527

- ปีสิ้นสุดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2534 คือ 7 ปี จาก พ.ศ. 2527
- ปีสิ้นสุดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2539 คือ 12 ปี จาก พ.ศ. 2527
- ปีสิ้นสุดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2544 คือ 17 ปี จาก พ.ศ. 2527
- ปีสิ้นสุดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2549 คือ 22 ปี จาก พ.ศ. 2527

จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดชายแดนของประเทศไทย หลังจากมุกดาหารได้แยกเป็นจังหวัดเมื่อปี พ.ศ. 2525 อัตราการเพิ่มประชากรล่าสุดปี พ.ศ. 2525 มีประชากร 540,642 คน ปี พ.ศ. 2530 มีประชากร 606,521 คน ซึ่งคิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ยประมาณ 2.3% แต่สภาพของจังหวัดนครพนมในปัจจุบันกำลังมีการพัฒนาตัวเองทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนมเกือบทุกอำเภอ มีเทศกาลต่าง ๆ เกือบตลอดปี, ทางด้านการเกษตร ก็ได้รับโควต้าปลูกยาสูบเพิ่มขึ้นทุกปี เพราะเป็นจังหวัดที่ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการขาดไม้พื้นที่ใช้ในการบ่มใบยาสูบ ประกอบกับมีการตั้งโรงงานผลิตซอคมะเขือเทศในอำเภอเซกา จ.หนองคาย ซึ่งมีพื้นที่ติดกับอำเภอบ้านแพง จ.นครพนม และอำเภอบ้านแพงก็เป็นแหล่งใหญ่ที่ได้รับโควต้าในการปลูกมะเขือเทศป้อนโรงงานแห่งนี้พื้นที่นับเป็นหลายหมื่นไร่ อีกทั้งราคาข้าวที่สูงขึ้นจากการรับซื้อของพ่อค้าทำให้บุคคลซึ่งย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นหันกลับมาประกอบเกษตรกรรมในที่เดิม รวมทั้งผู้ที่กลับจากไปขายแรงงานในต่างประเทศก็มีทุนในการประกอบเกษตรกรรมขนาดใหญ่ และมีการจ้างแรงงานเกษตรเป็นจำนวนมาก และเนื่องจากจังหวัดนครพนมไม่ประสบความสำเร็จเหมือนจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสาน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2,000 มิลลิเมตรต่อปี ทำให้มีผู้มาลงทุนประกอบเกษตรกรรมขนาดใหญ่ในจังหวัดนครพนม และมีผู้อพยพจากจังหวัดอื่นมาเข้าที่ประกอบเกษตรกรรมในจังหวัดนครพนมมากขึ้น ประชากรสุดท้ายคือ ประชาชนในชนบทยังนิยมแต่งงานกันตั้งแต่อายุน้อย รวมทั้งยังคงนิยมที่จะมีลูกหลายคนเพื่อใช้เป็นแรงงานประกอบเกษตรกรรม ดังนั้นการขยายตัวของประชากรในอนาคตจึงคาดว่าจะมีอัตราการขยายตัวประมาณ 2.41% ต่อปี ซึ่งจะมีจำนวนประชากร ดังนี้

พ.ศ. 2529 มีจำนวนประชากร 605,967 คนเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2527
จำนวน 28,185 คน

พ.ศ. 2534 มีจำนวนประชากร 682,591 คนเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2527
จำนวน 104,809 คน

พ.ศ. 2539 มีจำนวนประชากร 768,905 คนเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2527
จำนวน 191,123 คน

พ.ศ. 2544 มีจำนวนประชากร 866,132 คนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2527
จำนวน 288,350 คน

พ.ศ. 2549 มีจำนวนประชากร 952,695 คนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2527
จำนวน 374,913 คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การพัฒนาในระดับภาคและจังหวัด

1. การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6¹

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 มีแนวความคิดในการพัฒนาเมืองหลัก ซึ่งเป็นการจัดระบบชุมชนและรูปแบบการพัฒนาของชุมชน และเพื่อเป็นการลดความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองอื่น ๆ กับกรุงเทพมหานคร นครพนมเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตอิทธิพลในการพัฒนา คือจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นเมืองหลักที่เริ่มการพัฒนา ต่อจากจังหวัดนครราชสีมาและขอนแก่น ซึ่งเป็นเมืองหลักที่ดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องมาก่อน และแผนฯ 6 จังหวัดนครพนมก็อยู่ติดกับจังหวัดสกลนคร ซึ่งถูกกำหนดเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคอื่น ๆ

2. แผนพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะของแผนฯ 6 ซึ่งเทศบาลเมืองนครพนมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเมืองได้ ก็คือ

- จัดให้มีการประสานแผนการลงทุน ขยายโครงข่ายบริการพื้นฐานกับมาตรการทางผังเมือง
- กำหนดแนวนโยบายการลงทุนพัฒนาขยายโครงข่ายบริการพื้นฐานของเมือง โดยแบ่งภาระระหว่างรัฐบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

- กำหนดมาตรการจูงใจและส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนในเขตพื้นที่
- ปรับปรุงการคลังส่วนท้องถิ่น

3. แผนพัฒนาชนบทของแผนฯ 6 พอสรุปได้ดังนี้คือ

- ดำเนินการพัฒนาโดยยึดปัญหาในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก
- มุ่งยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกพื้นที่
- เน้นการผลึกกำลังระหว่างหน่วยงานของรัฐเองและระหว่างรัฐกับเอกชนและประชาชน

¹แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2534.

- สนับสนุนบทบาทของกรรปรประชาชนและประชาชน
- เป้าหมายด้านเศรษฐกิจ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านเกษตรในเขตล้าหลัง ให้เพียงพอต่อการบริโภค มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งให้การว่างงานตามฤดูกาลในชนบทลดน้อยลง
- เป้าหมายด้านสังคม บริการสังคมพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งให้มีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด
- เป้าหมายทางด้านความมั่นคง โดยการนำเอาระบบและกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเข้าผสมผสานและสนับสนุนต่อนโยบายด้านความมั่นคงของประเทศ

แผนพัฒนาชนบทในระดับจังหวัด

จังหวัดนครพนมมีแนวทางในการจัดทำโดยพิจารณาจากกลุ่มปัญหาที่สำคัญที่จะต้องเร่งแก้ไขตามลำดับ ดังนี้

กลุ่มปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน

1. ด้านอัตราค่าจ้าง
2. ด้านการประกอบอาชีพและการมีงานทำ
3. ด้านการมีไฟฟ้าใช้
4. แหล่งน้ำใช้สอย
5. ความสะดวกในการคมนาคม

กลุ่มปัญหาผลผลิตและรายได้

1. ผลผลิตจากการทำนา
2. การทำการเกษตรในฤดูแล้ง
3. การรวมกลุ่มของเกษตรกร
4. การอพยพหางานทำ

กลุ่มปัญหาสาธารณสุข

1. การตายของเด็กอายุ 1-5 ปี
2. สุขลักษณะในบ้าน
3. การตายของเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี

กลุ่มปัญหาด้านแหล่งน้ำ

1. น้ำกินน้ำใช้
2. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

กลุ่มความรู้และการศึกษา

1. การให้ความรู้จากรัฐ
2. ศาสนาและศิลป

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงนำไปสู่แนวทางการพัฒนาประจำปีของจังหวัดนครพนม
แยกเป็นรายการกระทรวงคือ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1. แบ่งเป้าหมายและระดับการพัฒนาเป็นเขตเกษตรก้าวหน้า ปานกลางและ
ล้าหลัง
2. ส่งเสริมการผลิตด้านการเกษตรอย่างมีระบบ
3. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเรื่องที่ดิน แหล่ง
น้ำ และป่าไม้
4. ปรับปรุงประสิทธิภาพของสถาบันเกษตรกร
5. ตั้งกองทุนพัฒนาชนบทและบริการข่าวสารการตลาดต่าง ๆ
6. ส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือน

กระทรวงมหาดไทย

1. ให้ความสำคัญแก่พื้นที่ลุ่มต่ำและปานกลาง
2. เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำ ไฟฟ้า และจัดหาน้ำสะอาดเพื่อการบริโภค
3. ส่งเสริมการสร้างงานในชนบท
4. พัฒนาสตรี เด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ
5. ปรับปรุงประสิทธิภาพผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท

กระทรวงอุตสาหกรรม

1. ให้ความสำคัญแก่พื้นที่ลุ่มต่ำ
2. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัว
3. จัดหาน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค ให้แก่ราษฎรในท้องถิ่นชนบท

กระทรวงศึกษาธิการ

1. จัดให้มีหนังสือ ที่อ่านหนังสือ และการกระจายข่าวจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น
2. ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือพัฒนาชนบท ยึดมั่นในศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

จริยธรรม

3. พัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน

กระทรวงสาธารณสุข

1. ให้วัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ให้ครอบคลุมถึงร้อยละ 90 ของจำนวนทั้งหมด
2. ให้บริการวางแผนครอบครัวและรับฝากครรภ์ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70
3. ควบคุมดูแลโภชนาการเด็ก
4. ให้ประชาชนมีน้ำสะอาดไว้บริโภค และใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล

กระทรวงพาณิชย์

1. ให้ความสำคัญทางด้าน การตลาดของสินค้าทางด้านการเกษตร และพัฒนาระบบ การตลาดในระดับต่าง ๆ

2. ส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรรู้จักการรวมกลุ่มในการซื้อ-ขายผลผลิต
3. ให้ข่าวสารการตลาด
4. เพิ่มรายได้จากการที่เกษตรกรปลูกพืชผลได้หลายชนิดจากการตลาดที่ดี

บทบาทและความสำคัญของจังหวัดนครพนม

ความสำคัญของจังหวัดนครพนม จากการศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากรและสังคมมาแล้วนั้น สามารถสรุปเปรียบเทียบกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ

จากการเปรียบเทียบ GRP รายได้ภายในภาคในปี พ.ศ. 2521 จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) เป็นอันดับที่ 1 คือ นครราชสีมา ขอนแก่น อุรธานี อุบลราชธานี และบุรีรัมย์ตามลำดับ ส่วนจังหวัดนครพนมอยู่ในระดับที่ 14 ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 นั้น ลำดับของ GPP ได้เปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย คือ อันดับแรกยังคงเป็นนครราชสีมาอยู่ แต่ในอันดับรองลงมาคือ อุรธานี ขอนแก่น อุบลราชธานี และบุรีรัมย์ ส่วนจังหวัดนครพนมขึ้นมาเป็นอันดับที่ 12 จะเห็นได้ว่าในช่วง 5 ปี อุรธานี มีการขยายตัวขึ้นมากโดยประมาณ อุรธานี มีอัตราการขยายตัวของ GPP เฉลี่ยต่อปีถึง 285.78 ล้านบาท ขณะที่นครพนมในช่วง 5 ปีเช่นกัน อัตราการเพิ่มเฉลี่ยเพียง 100.48 ล้านบาทต่อปีเท่านั้น

ความสำคัญของจังหวัดนครพนมในระดับภาค โดยแบ่งตามสาขาการผลิต (ภาคผนวกที่ 3-8) เห็นได้ว่าสาขาที่มีความสำคัญ จะสอดคล้องกับระดับภาคด้วย คือ ทั้งในระดับภาค และจังหวัดสาขาที่สำคัญคือเกษตร การค้าส่งและค้าปลีก การบริการ การบริหารราชการและอุตสาหกรรม ทางด้านอัตราการขยายตัวระหว่างภาคและจังหวัด จะเห็นได้ว่าอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าเกือบหมด ยกเว้นป่าไม้และก่อสร้างเท่านั้น ในสาขาอื่น ๆ มีอัตราการขยายตัวของจังหวัดค่อนข้างสูง โดยเฉพาะสาขาเหมืองแร่และการธนาคาร

จากข้อมูลดังกล่าว จังหวัดนครพนมมีการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจเป็นไปในลักษณะเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ความสำคัญปริมาณผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนั้นมีปริมาณน้อยมาก โดยปริมาณเฉลี่ยเป็นลำดับที่ 12 จากจำนวนจังหวัดทั้งหมด 17 จังหวัด เนื่อง

จากเป็นจังหวัดเล็กมีกิจกรรมอย่างอื่นนอกจากการเกษตรค่อนข้างน้อย โครงสร้างทางการผลิต โดยทั่วไปก็ยังเป็นการเกษตร และความสำคัญทางด้านการเกษตรในระดับภาคค่อนข้างน้อย (ภาคผนวกที่ 3-8)

2. ประชากร

จำนวนประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนร้อยละ 34.8 ของประชากรทั้งประเทศ นับว่าเป็นภาคที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ในขณะที่มีพื้นที่เป็นลำดับที่สอง รองจากภาคเหนือ คือร้อยละ 33.8 ของประเทศ ในปี พ.ศ. 2527 จังหวัดที่มีจำนวนประชากร สูงที่สุดของภาค ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา (ร้อยละ 11.9) รองลงมาได้แก่จังหวัดอุดรธานี และขอนแก่น ซึ่งมีจำนวนประชากรร้อยละ 9.8, 9.2 และ 8.5 ของภาคตามลำดับ จำนวนประชากรของแต่ละจังหวัดเพิ่มขึ้นทุกปี จังหวัดนครพนมในปี 2527 มีประชากรคิดเป็นลำดับที่ 14 ของภาค และเป็นร้อยละ 3.3 ของภาค ลดลงร้อยละ 14 จากปี 2522 เนื่องจากมีการแยก มุกดาหารตั้งเป็นจังหวัดเมื่อปี 2525

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรของจังหวัดนครพนมนั้น มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 14 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ด้านการท่องเที่ยว

ในจังหวัดนครพนม มีทรัพยากรการท่องเที่ยว 4 ประเภท คือโบราณสถานและศาสนา 3 แห่ง ได้แก่ วัดพระธาตุพนม วัดพระธาตุเรณูนคร และวัดโพธิ์ไชย โบราณสถานศาสนา และธรรมชาติ 1 แห่ง ได้แก่ วัดพระธาตุท่าอุเทน สถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 1 แห่ง ได้แก่ บริเวณริมฝั่งโขงในเขตเทศบาลเมืองนครพนม และประเภทหัตถกรรม 1 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านเรณูนคร นอกจากนี้ทรัพยากรที่สำคัญดังกล่าว ยังมีงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งและแข่งเรือยาววันออกพรรษา ซึ่งเป็นเทศกาลแข่งเรือที่ใหญ่ที่สุดในลุ่มแม่น้ำโขง

จากแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทั้งหมด 146 แห่ง อยู่ในจังหวัดนครพนมจำนวน 6 แห่ง คิดเป็น 4.11% ของภาค และส่วนแบ่งตลาดนักท่องเที่ยว (ภาคผนวกที่ 9) ปรากฏว่าจังหวัดนครพนมเป็นอันดับที่สี่ จากจำนวนจังหวัดทั้งหมด 8 จังหวัด

ในปี 2527 จึงสามารถเห็นได้ว่าในเรื่องการท่องเที่ยววันนั้นจังหวัดนครพนมก็จะมีผลสำคัญเป็นอันดับที่ 4 ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการสำรวจการท่องเที่ยวจำนวน 8 จังหวัด

ฉะนั้นจากข้อมูลที่พิจารณาความสำคัญของจังหวัดนครพนม ไม่ว่าจะในด้านเศรษฐกิจ ประชากร หรือการท่องเที่ยวก็จะอยู่ในระดับต่ำ คืออยู่ในกลุ่มที่ล้าหลัง บทบาททางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดนครพนมก็ไม่ได้สร้างฐานเศรษฐกิจให้กับภาค เพราะผลผลิตทางด้านการเกษตรก็มีแค่พอเพียงแก่การบริโภคภายในจังหวัดเท่านั้น จะเหลือขายก็เพียงส่วนที่น้อยมาก แต่จังหวัดนครพนมที่ตั้งอยู่ได้และมีบทบาทที่เด่นชัดสำคัญมาก ก็คือทำเลที่ตั้ง ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงติดกับประเทศลาว โดยมีเขตแดนติดกับประเทศลาวถึง 153 กิโลเมตร บทบาทของจังหวัดนครพนมจึงเป็นบทบาทของเมืองชายแดนที่สำคัญ ซึ่งมีทำเลติดอยู่กับประเทศที่มีการปกครองที่ต่างกัน รวมทั้งจะต้องมีลักษณะพิเศษที่จะต้องเป็นเมืองที่พึ่งตนเองได้ อันจะนำมาสู่ความมั่นคงและปลอดภัย ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับที่ตั้งของกิจกรรมหลักต่าง ๆ

และในระดับอำเภอ ถ้าพิจารณาถึงความสำคัญแล้ว อำเภอเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองนครพนม และศูนย์กลางการบริหารระดับจังหวัด ก็จะมีผลสำคัญต่อจังหวัดมากที่สุดทีเดียว รวมทั้งทำเลที่ตั้งของอำเภอเมืองก็มีอาณาเขตติดกับประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงกั้นเช่นเดียวกัน และถ้าพิจารณารวมไปถึงทางด้านการจัดเก็บภาษีรายได้ (ภาคผนวกที่ 10) ก็สามารถจัดเก็บได้มากที่สุดกว่าทุกอำเภอของจังหวัด อีกทั้งประชากรที่มีอยู่ในอำเภอเมือง (ภาคผนวกที่ 11-13) ก็มีจำนวนมากที่สุดกว่าทุกอำเภอของจังหวัด ซึ่งแสดงว่าอำเภอเมืองเป็นพื้นที่การปกครองระดับอำเภอที่สำคัญที่สุดของจังหวัดนครพนม ซึ่งจะมีส่วนในการพัฒนาเทศบาลเมืองนครพนมในการวางนโยบายให้สอดคล้องกันในการพัฒนา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย